

UGSEAD

Uluslararası Güzel Sanatlar Eğitimi Araştırmaları Dergisi
International Journal of Research in Fine Arts Education

<http://ugsead.eab.org.tr>

Görsel Sanatlar Eğitiminde Uzaktan Eğitim Sürecinde Üretilen Sanatsal
Uygulamalara İlişkin A/r/tografik Bir Araştırma

*An A/r/tographic Research on Artistic Practices Produced in the Distance
Education Process in Visual Arts Education*

Güneş DEMİR¹

Geliş Tarihi: 12 Temmuz 2025
Kabul Tarihi: 29 Aralık 2025
Çevrimiçi Yayın Tarihi: 30 Aralık 2025

Anahtar kelimeler:

A/r/tografi, Uzaktan eğitim, Sanatsal uygulamalar.

ÖZET

Bu çalışmada, 2019-2020 baharında Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi'nde öğrenim görmekte iken uzaktan eğitim sürecinde a/r/tografik sorgulamalar yürüten katılımcıların bu süreçteki sanatsal ifadeleri incelenmiştir. Bu çalışmanın amacı, öğretmen eğitiminde sürdürülebilir eğitim odaklı ve sanat temelli yaklaşımları keşfetmek ve geliştirmektir. Covid-19'ın ardından gelen sonuçlar nedeniyle tam da bu sürece denk gelen araştırma sürecinde sanatsal üretimlere ilişkin veri toplama yöntemlerinde alternatif çözümler üretilmeye çalışılmıştır. Dijital platformlar, izolasyon ve sanatsal üretimleri atölyelerde üretilemediği noktada çalışmanın katılımcıları bu sürece ilişkin üretimleri ve değerlendirmeleri çalışmanın uygulanmasında odak noktası haline gelmiştir. Araştırmada sanat temelli nitel bir araştırma yöntemi olan a/r/tografi kullanılmıştır. Veriler uzaktan eğitimle yürütülen online dersler, dijital günlükler ve görseller yoluyla toplanmıştır. Katılımcıların sürece ilişkin öz değerlendirmeleri ise zoom üzerinden gerçekleştirilen toplantılar sonucunda elde edilmiştir. İzolasyon sürecinde a/r/tografik sorgulamalara odaklanan bu çalışmada; katılımcıların sürdürülebilir eğitim bağlamında sosyal yaşam deneyimlerini sanatsal üretimler nasıl ifade ettikleri irdelenmiştir. Uzaktan eğitim süreçlerinde toplanan veriler araştırmanın konusu bağlamında tematik analiz yoluyla çözümlenmiştir. Araştırmada bulgularında; katılımcıların bu süreci değerlendirmesi yönüyle "Süreci duygusal ve sanatsal olarak içselleştirme" ve uzaktan eğitimin sunduğu ortamda "Sanatı deneyimleme" temaları ortaya çıkmıştır.

Sonuç olarak, a/r/tografik deneyimle katılımcılar arasında sosyal yaşamdaki izolasyon deneyimlerinin etkileri ve sanatsal üretimlerine yansımaları, bu deneyimlerin daha sürdürülebilir bir yaşam tarzına geçişle bağlantılı duygusal deneyimlerle nasıl ilişkilendirilebileceği analiz edilip ve tartışılmıştır. Görsel sanat öğretmenliği eğitiminde duygusal sürdürülebilirlik eğitimi ile ilgili gelecekteki çalışmalar için a/r/tografinin rizomatik ve deneyime odaklı sürdürülebilir sürecinin etkililiğine dikkat çekilmek istenmiştir.

© UGSEAD All rights reserved

EXTENDED ABSTRACT

Introduction

We are emotionally affected by many factors such as disasters, environment, ecological life, epidemics in social life. These processes also affect the educational processes and activities that guide society. It has been seen that sustainable education activities, especially with the integration of the Covid-19 pandemic with technological developments, offer alternative solutions in education. As Erim (2021) stated, in our age where technology is rapidly developing, societies have been affected by the natural result of development and the ways in which individuals do science and art have also changed.

The Purpose of The Study

This research, which was conducted to examine distance education processes in the context of workshop practices with an experience-oriented approach, was conducted between March and June 2020. In this context, the aim of the study was to seek answers to the following questions under the conditions of the first wave of the Covid-19 pandemic: 1.

Received: 12 July 2025
Accepted: 29 December 2025
Online Release: 30 December 2025

Keywords:

A/r/tography, Distance education, Artistic practices.

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü

How are daily life and environmental relations experienced through a/r/tographic experience? 2. How are these experiences reflected in the artistic products of the participants who will be visual arts teachers within the scope of sustainable education?

Method

The research was conducted based on qualitative research methods. A/r/tography, an art-based approach that allows the examination of perceptions, was used in the research. With the a/r/tography method; artists understand the power of an image, a sound, a performance, and a word and can establish connections by considering them separately or together to create different meanings (Irwin, Barney, ve Golparian, 2017 p:194). Rhizomatic relationships emerge in the context of establishing connections and reflecting relationships. The research, which was patterned with the “a/r/tography” pattern that offers an unexpected, innovative, conceptual, artistic, and pedagogical application process (Erişti, 2021, p.15), focused on the meaning of artistic experiences in the distance education process. In this research; the researcher created application examples in the context of a/r/tographic processes that can be applied in distance education. As a result of the activities created by receiving expert opinions in the 2019-2020 Spring semester, a group of 14 people who were studying in Art Education was studied. In the context of the study, the topics and concepts emerging from the data sets were divided into themes and subthemes and analyzed through thematic analysis.

Findings

The productions, digital diaries and responses to interview questions regarding a/r/tographic applications regarding the distance education process obtained from the participants' data were compiled and presented as themes. Two sub-themes were determined regarding the finding of "a/r/tographic themes emerging during the distance education process" and these are "Internalizing the process emotionally and artistically" and "Experiencing art through distance education". It was observed that the participants were afraid of possible difficulties and worried about the disruption of their education because they were the first ones to experience the process. However, it was observed that the concerns about the activities and practices made in terms of A/r/tography allowing the use of connections became positive in the self-evaluations at the end of the course and the concerns decreased. In this process where relationships, interactions, emotions and effects are hardly realized within the framework of physical and daily actions, the participants who are socially stuck and have a desire for interaction have expressed their longing for social life in their literary expressions. In this category presented within the framework of common experiences, the participants generally evaluated their distance from the workshop environment and their pedagogical processes in terms of continuing with distance education. With the idea that the pandemic process has created both difficulties and new areas of creation for individuals receiving art education, the questioning aspect of a/r/tography has been utilized. In this context, the artistic interpretations of the participants have examined this extraordinary period with the idea of transforming the production style, themes, use of materials and the relationship with the audience. The participants have interpreted the isolation brought about by the pandemic, themes such as anxiety, death and uncertainty in their works. This period has become a kind of “visual diary keeping” tool in pedagogical production processes.

Results

It has been concluded that, thanks to the different activities carried out with the teacher candidates during the distance education process, diversity has been achieved while developing perspectives. Especially when the findings in the self-assessment reports given to the teacher candidates at the end of the process are examined, it is seen that despite the disadvantages of distance education, positive results have been achieved in terms of the teacher candidates regularly sharing and examining different content and topics, and regularly trying to produce designs and ideas. When the data obtained from the teacher candidates' diaries after the weekly different activity plans and presentations are examined, it has been seen that they try to reveal their perspectives, evaluate this process as a process full of possibilities, and are excited and curious. When the participants' daily life actions were examined within the framework of common experiences, it was seen that they included daily events that they found remarkable under the corona restrictions. It was seen that they included the nature they longed for, their daily rituals, and memories of the past during the isolated periods when they felt restricted.

© UGSEAD All rights reserved

Giriş

Toplumsal yaşam içinde afet, çevre, ekolojik yaşam, salgın hastalıklar gibi pek çok etkenden duygusal olarak etkilenmekteyiz. Bu süreçler toplumu yönlendiren eğitim süreçlerine ve faaliyetlerine de etki etmektedir. Sürdürülebilir eğitim faaliyetlerinde özellikle Covid-19 pandemisinin teknolojik gelişmeler ile bütünleşmesiyle de beraber eğitimde alternatif çözümler sunduğu görülmüştür. Erim (2021)'in de belirttiği üzere teknolojinin hızla geliştiği çağımızda gelişimin doğal sonucuyla toplumlar etkilenmiş ve bireylerin bilim ve sanat yapma yolları da değişmiştir. Tüm teknolojik gelişmeler; “bireylerin araştırma-geliştirme çalışmaları, düşünce sistemleri, yaratma becerileri ve ürün ortaya koyabilmeleri çeşitlenmiş ve hızlanmıştır”. Eğitim-öğretimin, 2020 yılında verilen karar neticesinde (YÖK, 2020) uzaktan eğitim yoluyla gerçekleştirilmesi, eğitim programlarında uygulama ve uygulama ortamı, atölye gereksinimi olan dersler için sürecin tamamen değişmesine neden olmuştur. Sanat eğitimi veren kurumlarda pek çok tekniğin verildiği atölye ortamında işlenen derslerde uygulamalar yapmak zorlaşmış, görsel sanatlar eğitimi veren kurumlar bu değişimlerden etkilenen bir alan olmuştur. Geleneksel atölye ortamlarında eğitim süreci; yaratıcılık, özgünlük, süreci takip gerektiren uygulamalı çalışmalar ve süreç sonunda sanatsal eleştiriyi gerektirmektedir. Böylece atölye disiplini hem bireysel hem de akran etkileşimi bu eleştirel süreçte önemlidir. (Baum ve McPherson, 2019). Ancak uzaktan eğitim sürecinde bu atölye ortamlarını yaratmak mümkün olmadığından “eğitim ortamının dışına çıkıldığının görülmesi ve öğreten kişiden uzakta olunması sonucunda öğrenen bireylerin, sürece uygun düzenlemeyi, kendilerinin yapmalarının gerektiği görülmüştür” (Şen ve Aykaç, 2023).

Sanatta etkileşim önemli bir unsurdur. Sanatçı, izleyicisiyle etkileşimi sonucunda üretimlerini anlamlandırabilmektedir. Özellikle duygu ve empatinin yoğun olduğu bu alanda tüm sosyolojik ve toplumsal gelişmeler sanatı, sanatçıyı ve sanat eserini yeniden anlamlandırma konusunda etkilidir. Eğitim ortamları yakın temas ve etkileşimli süreçleri gerektirirken salgın gibi zaruri süreçler; yaşam biçimimize yeni bir alan yaratmaktan öte aynı zamanda insanları tanıma, anlama ve mutluluk gibi temel duyguları deneyimleme şeklimizin de bir parçası haline gelmesini de sağlamıştır. Dinç (2021)'in de belirttiği üzere; “Sanat eğitimi alanında öğretilen resim, grafik, baskı-resim, seramik, heykel, fotoğraf gibi ‘uygulama’ gerektiren, yaparak ve yaşayarak öğrenilen derslerin bu dönemde amacına ulaşmakta zorlanması” söz konusudur. Disiplin alanlarına göre çeşitli malzeme ve teknikle yürütülen bu uygulamalı derslerde atölye uzman hocaların ifadeleri, yönlendirmeleri, müdahaleleri etkili olmaktadır. Sürecin kendisini ve süreç sonunda değerlendirmeleri gerektiren bu atölye ortamları çevrimiçi iletişim ortamında bu fırsatın olmaması veya yetersizliğinden etkilenmektedir. “Sanat eğitimine yönelik uygulama içeren derslerin uzaktan çevrimiçi olarak verilmesinin; yüz yüze etkileşimin verdiği güven duygusunun azalması, bireyin kendini istediği gibi ifade edemediğini düşünmesi, iletişim kopuklukları ve buna bağlı motivasyon düşüklüğü, özellikle laboratuvar, atölye gibi mekânlarda yürütülmesi gereken derslerin alt yapı olanaklarının sağlanamaması sayılabilir” (Dinç, 2021, s. 1272). Ancak bu noktada sanatçılara, sanat eğitimi araştırmacılarına, öğretmenlere rizomatik ilişkiler bağlamında sanat eğitiminde açık alanlar sunan sanat temelli araştırma yöntemi olan a/r/tografi çeşitli olanaklar sunabilmektedir. Sürdürülebilir eğitim odaklı duygu, anlam, çağrışımları açılmaya olanak veren bu yöntemle sanat yoluyla üretimler yapılırken; yaşanan salgın hastalık ortamı, korku, panik, endişe gibi olumsuz psikolojik etkileri yazılı ve görsel sorgulamalarla deneyimlemek bir sanatsal terapi olarak sayılabilir. Yaşayan süreci deneyimlemek olarak baktığımızda A/r/tografi yaşayan bir uygulama oluşuyla öne çıkmaktadır. Irwin ve Springgay (2008)'in de bu eğitim yöntemini ortaya koyarken belirttiği üzere; a/r/tografi kişisel, politik ve/veya profesyonel hayatlarımızı inceleyen bir yaşam yaratma deneyimidir. Yaşayan sorgulama, sorgulama eylemleri yoluyla sanatlara ve eğitime bir yaşam bağlılığıdır. Belirsiz ve stresli bir yaşamı sanat pratiği ile sorgulayan Gillard (2014) de bir a/r/tografik olarak yaşamı sorgulaması yönüyle; bir felaketle başa çıkma deneyiminden, müzik, film, fotoğraf, resim ve performans gibi farklı alanların bir araya gelmesinin a/r/tografide bulunan karşılıklı ilişkilerin bir yansıması olduğunu belirtmiştir.

Uzaktan eğitim süreçlerini atölye uygulamaları bağlamında deneyim odaklı inceleme amacıyla yapılan bu araştırma; Mart-Haziran 2020 tarihlerinde gerçekleştirilmiştir. Bu doğrultuda çalışmanın amacı; Covid-19 pandemisinin ilk dalgasında sahip olunan koşullar altında: 1. A/r/tografik süreçte katılımcılar, sanatçı–araştırmacı–öğretmen kimlikleriyle günlük yaşamı, çevreyi ve duygularını nasıl deneyimlemekte ve bu deneyimler rizomatik biçimde nasıl anlam kazanmaktadır? 2. Katılımcıların sanatçı–öğretmen–araştırmacı

kimlikleri doğrultusunda şekillenen bu deneyimler, sürdürülebilir eğitim bağlamında sanatsal üretimlere, pedagojik farkındalıklara ve yaratıcı öğrenme pratiklerine nasıl yansımaktadır? sorularına yanıt aranmıştır.

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Bu çalışmada; sanat temelli araştırmalar arasında yer alan ve uygulama tabanlı araştırma yöntemi olan a/r/tografi kullanılmıştır. A/r/tografi, sanat ve eğitimle bütünleşmiş, sanat temelli bir araştırma biçimidir. (Irwin ve diğerleri 2011). “Beklenmeyen, yenilikçi, kavramsal, sanatsal ve pedagojik bir uygulama süreci sunan a/r/tografi”(Erişti, 2021, s.15) deseni ile desenlenen çalışmada uzaktan eğitim sürecindeki sanatsal deneyimlerin anlamlandırılmasına odaklanılmıştır. A/r/tografi yönteminin; yaşayan sorgulama odaklı bir yöntem oluşu, aşırılık kavramı yönüyle denenmiş öğreti ve tekniklerin dışında, sıradan düşünce ve öngörülerini terk ederek yeni açılımlar (Pourchier, 2010) sağlaması sebebiyle tercih edilmiştir. Bu yönüyle uzaktan eğitim sürecinde toplanan sanat temelli verileri inceleyen çalışmada; özgün, yenilikçi, dinamik ve uygulama temelli bir yöntem olması, katılımcıların farklı rol ve kimliklerini alternatif uygulamalar ile derinlemesine ortaya koyup irdelenebilecekleri bir yöntem olması yönüyle a/r/tografi tercih edilmiştir. Sürece odaklı çalışma prensibi sunan bu yöntemle; çevrimiçi ortamda üretilen sanatsal yaratımlara yansıyan yankılanmalar, katılımcıların yaşam tecrübelerine odaklanan, olağanüstü durum ve sınırlılıklarla kurulan ilişkilerdeki tecrübe ve bireysel gelişime odaklan, katılımcıların sanatsal ve eğitsel sorgulamaları rizomatik ilişkiler bağlamında irdelenmiştir.

A/r/tografi, sonuç odaklı değil sürece bağlı olarak kendiliğinden kendi dinamikleri içinde gelişen ve değişen bir araştırma ve uygulama yöntemi olarak kullanılmaktadır. (Springgay ve Irwin, 2004). Bu yönüyle deneyime odaklanan fenomenolojiden ayrılır. Fenomenoloji, bireylerin deneyimlerinin özünü betimlemeye; a/r/tografi ise sanat üretimi sırasında ortaya çıkan çok yönlü yaşantıları anlamlandırmaya yönelir (Irwin & Springgay, 2008). Yöntemsel olarak fenomenoloji, tematik analiz ve öz betimi gibi daha yapılandırılmış adımlar içerir. Verileri çoğunlukla görüşme, gözlem ve yazılı anlatımlardan oluşur. A/r/tografi ise sabit bir prosedüre bağlı değildir; veriler sanat üretimleri, görsel notlar, süreç belgeleri, fotoğraflar ve metinsel ifadelerin birlikte var olduğu çoklu bir yapıdadır. (Irwin, 2013). Bu yönüyle a/r/tografi, anlamı sabit bir öz olarak değil, süreç içinde oluşan bir yapı olarak kabul eder. Olgu ve deneyim odaklı fenomenoloji, deneyimin özünü ortaya çıkarmayı amaçlayan analitik ve metinsel bir yaklaşım sunarken; a/r/tografi, sanat üretim pratikleriyle bütünleşen, akışkan ve çoklu ifade biçimlerine dayalı yaratıcı bir araştırma alanı oluşturur. (Irwin, 2004; Springgay et al., 2008). A/r/tografi, sanatçı-araştırmacı-öğretmen kimliklerinin deneyimlerini “yaşantı yoluyla bilme” çerçevesinde ele alır ki bu yaklaşım da olgunun ne anlama geldiğini keşfetmeyle ilgilidir. (Irwin & Springgay, 2008).

Bu çalışmada kullanılan a/r/tografi yöntemi, süreci merkeze alarak hem görsel hem yazınsal verilerin birlikte yorumlandığı bir çerçeve sağlamaktadır. Sanat temelli araştırma yaklaşımlarından biri olan a/r/tografi, sanatçının, araştırmacının ve öğretmenin iç içe geçmiş kimliklerinden beslenen, çoklu ifade biçimlerine açık, süreç odaklı bir araştırma yöntemidir. A/r/tografi, sabit bir prosedüre bağlı değildir; yöntem akışkan, çok katmanlı ve deneyime göre şekillenen bir yapıya sahiptir. Araştırma verileri yalnızca metinlerden değil; sanat üretimleri, görsel günlükler, fotoğraflar, nesneler, sesler, mekân deneyimleri ve performatif süreçlerden oluşabilir. Bu yönüyle a/r/tografi, tekil bir veri türüne veya doğrusal bir analiz sürecine bağlı kalmaz. A/r/tografi yöntemiyle; sanatçılar bir imgenin, bir sesin, bir performansın ve bir kelimenin gücünü anlar ve farklı anlamlar yaratmak için ayrı ayrı ya da birlikte ele alarak bağlantılar kurabilirler (Irwin, Barney ve Golparian, 2017 s:194). A/r/tografi; bitişiklik alt kavramıyla, rol ve kimliklerinin iletişim ve ilişkisini sorgulamayı gösterir. Açıklıklar alt kavramıyla; sonuca değil sürece odaklı çalışma prensibi sunan a/r/tografi ilk başta görünen ya da görünmeyen kesişimlerden ve kurulan iletişimden etkilenecek yeni yollar açar (Pourchier, 2010). Bağlantıların kurulması ve ilişkilerin yansıtılması bağlamında rizomatik ilişkiler meydana çıkmaktadır.

Katılımcılar

Bu araştırmada, araştırmacı uzaktan eğitim ortamlarında uygulanabilecek a/r/tografik süreçlere dayalı uygulama örnekleri geliştirmiştir. 2019–2020 Bahar döneminde uzman görüşleri doğrultusunda oluşturulan etkinlikler, Resim-İş Eğitimi programında öğrenim gören 14 kişilik bir grupla yürütülmüştür. Araştırma sürecinde, görsel sanatlar öğretmeni adaylarının a/r/tografik üretim pratikleri kapsamında uzaktan eğitimde sanatsal ifade ve üretim süreçlerinin nasıl şekillendiği incelenmiştir. Bu doğrultuda, araştırmacının üzerinde yoğunlaştığı temel olgular “uzaktan eğitim” ve “sanatsal üretim” olarak belirlenmiş; bu olguları birlikte deneyimleyen katılımcıların süreç içindeki gözlemleri, üretimleri ve yansıtıcı ifadeleri, a/r/tografik sorgulamanın farklı boyutlarının görünür kılınması açısından önemli bir veri kaynağı oluşturmuştur. A/r/tografik yaklaşım gereği, katılımcıların yaşantıya dayalı bu üretim süreçleri, olgunun anlamını sabitlemek yerine, sürecin içinde açığa çıkan ilişkisel ve dönüşen yönleriyle ele alınmıştır.

A/r/tografi, sanat temelli araştırmalar içerisinde konumlanan ve sürece dayalı bilgi üretimini merkeze alan nitel bir araştırma yaklaşımıdır. Irwin ve Springgay (2008), a/r/tografiyi “sanatçı, araştırmacı ve öğretmen kimliklerinin kesişiminde gelişen, deneyimsel ve ilişkisel nitel araştırma yöntemi” olarak tanımlar. Benzer şekilde Irwin (2013), a/r/tografiyi “görsel, metinsel ve deneyimsel verilerin iç içe geçtiği yaratıcı bir nitel araştırma formu” olarak ifade eder.

Nitel araştırmalarda çalışma grubu belirlenirken, bulunan sonuçları evrene genelleme kaygısı yoktur. Bu nedenle çalışma grubu, araştırmacının verilerini sağlayabilecek niteliklerde amaçlı bir biçimde belirlenmiştir. Araştırmada amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme kullanılmıştır. Ölçüt örnekleme yöntemi önceden belirlenmiş bir dizi ölçütü karşılayan bütün durumların çalışılmasıdır. Sözü edilen ölçüt ya da ölçütler araştırmacı tarafından oluşturulabilir ya da daha önceden hazırlanmış bir ölçüt listesi kullanılabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2011).

Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının seçiminde, adayların görsel sanatlar öğretmenliğinde temel oluşturacak tüm kuramsal ve uygulamalı dersleri almış olan Resim-İş Eğitimi Ana Bilim Dalı 4. sınıf öğrencisi olmaları temel ölçüt olarak belirlenmiştir. Araştırmada katılımcılara kod isimler verilerek gizlilik sağlanmıştır.

Veri Toplama Aracı

A/r/tografi araştırmacıları veri toplama ve analizi sürecinde bir takım sosyal bilimler formlarını (görüşme, odak gruplar, gözlemler vb.) kullanabilecekleri gibi kendi sanatsal ve eğitsel sorgulamalarını da veri olarak kullanırlar (Irwin, Barney ve Golparian, 2017). Bu araştırmada veriler uzaktan eğitim ders modülü ile zoom üzerinden yapılan yarı yapılandırılmış görüşme, ders süreçlerinde araştırmacıya iletilen dijital günlükler aracılığıyla ve katılımcıların uzaktan eğitim sürecinde ürettikleri görsel çalışmalar aracılığıyla toplanmıştır. Doküman inceleme yöntemi, veri setini oluşturan çeşitli yazılı, görsel veya dijital dokümanların elde edilmesi, gözden geçirilmesi, sorgulanması ve analiz edilmesi süreci olarak tanımlanabilir. Basılı ya da elektronik materyallerin sistematik biçimde değerlendirilmesi, nitel araştırmaların geçerliliğini artıran önemli bir veri toplama stratejisidir. A/r/tografik araştırmalarda ise doküman incelemesi yalnızca yazılı metinlerin analiziyle sınırlı olmayıp, sanatçı-araştırmacı-öğretmenin üretim sürecinde ortaya çıkan görsel ürünleri, süreç notlarını, dijital paylaşımları, çevrimiçi etkileşimleri ve üretimsel kayıtları da kapsamaktadır. Bu yönüyle doküman incelemesi, a/r/tografinin çoklu veri yapısına uygun şekilde, araştırmacının ve katılımcıların sanatsal süreç boyunca ürettikleri her tür materyalin araştırmaya dâhil edilmesine olanak tanır. Hangi dokümanların veri kaynağı olarak kullanılacağı, araştırma problemiyle ve a/r/tografik sorgulamanın ilişkisel yapısıyla doğrudan bağlantılıdır. Dolayısıyla doküman analizleri, süreci anlamlandırmada, sanatsal üretimlerin izini sürmede ve a/r/tografik sorgulamanın farklı katmanlarını görünür kılmada tamamlayıcı bir yöntemsel araç işlevi görmektedir (Irwin,2013).

Doküman inceleme yöntemi, veri setini oluşturan çeşitli dokümanların elde edilmesi, gözden geçirilmesi, sorgulanması ve analizi olarak tanımlanabilir. Doküman incelemesi hem basılı hem de elektronik materyalleri incelemek veya değerlendirmek için sistematik bir işlemdir. Nitel araştırmalarda gözlem ve görüşme dışında araştırmacının geçerliliğini arttırmak amacıyla görüşme ve gözlem yöntemlerinin yanı sıra çalışılan araştırmacının amaç ve problemlerine ilişkin yazılı materyal araştırmaya dâhil edilebilir. Doküman incelemesi araştırılması hedeflenen olgu ve olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar.

Hangi dokümanların önemli olduğu ve veri kaynağı olarak kullanılacağı araştırma problemi ile yakından ilgilidir (Yıldırım ve Şimşek, 2011).

Verilerin Analizi

Çalışma bağlamında veri setlerinden ortaya çıkan konu ve kavramlar tematik analiz yöntemi ile analiz edilmiş, temalara ve alt temalara ayrılmıştır. Veriler katılımcıların deneyimleri bağlamında a/r/tografinin doğası gereği rizomatik bağlantıları da ortaya çıkarmıştır. “Süreci duygusal ve sanatsal olarak içselleştirme” ve uzaktan eğitimin sunduğu ortamda “Sanatı deneyimleme” olmak üzere iki ana temaya ulaşılmıştır. Tematik analiz, verilerdeki örüntüleri (temaları) belirleme, analiz etme ve raporlanmaları için kullanılan bir yöntemdir. Tematik analiz verilerin derinlemesine betimlenmesini sağlar. Derinlemesine yapılan bu analiz yoluyla ve rizomatik ilişkiler bağlamında araştırmada; bulgular “sanatçı, araştırmacı, öğreten/öğrenen” kimlikler çerçevesinde analiz edilip sunulmuştur. Tematik analiz, katılımcıların deneyimlerini, anlamlandırmalarını ve gerçekliklerini aktaran esasici ya da gerçekçi bir yöntem olarak kullanılabilir. Katılımcıların araştırma sürecine aktif olarak katıldığı, katılımcı araştırma paradigması kapsamında kullanılabilecek bir analiz yöntemidir. Kapsamlı bir veri setinin anahtar özelliklerini pratik bir şekilde özetleyebilir ve/veya veri setine ilişkin “zengin bir betimleme” sunabilir (Braun ve Clarke, 2019).

Bulgular ve Yorum

Sanatçı, araştırmacı, öğretmen/öğrenen rolleri bağlamında çoklu kimlikler ve rizomatik ilişkisellikle irdelenen bulgulara ulaşılan veriler şu şekildedir;

Katılımcılar, pandemi sürecinin beraberinde getirdiği izolasyon, kaygı, ölüm ve belirsizlik gibi temaları sanatçı kimlikleriyle ele alarak; bedensellik, yalnızlık, varoluş, melankoli, beden politikası ve mahremiyet gibi çağrışımlar aracılığıyla kendi yaşam deneyimlerini sanatsal tasarımlarına yansıtmışlardır. Bu süreçte katılımcılar, içsel dünyalarını ve duygusal tepkilerini dışsal etmenlerle ilişkilendirerek ifade ettiklerinde, a/r/tografinin özüne uygun şekilde araştırmacı kimliklerini de görünür kılmışlardır. Endişe ve izolasyonun hâkim olduğu bu dönemde, özlemini duydukları doğaya, günlük ritüellerine, geçmiş anılarına ve yaşamın döngüsel akışına dair sorgulamalar yaparak kişisel öykülerini yeniden kurgulamış; olumsuz deneyimleri sanatsal üretime dönüştürmenin yollarını araştırarak “araştırmacı-olusturucu” bir tutum geliştirmişlerdir.

Katılımcıların birer öğretmen adayı olarak, kendi içsel dönüşümlerine ve bu dönüşümün pedagojik yansımalarına yöneldikleri noktada ise öğretmen kimlikleri belirginleşmiştir. Olumsuz durumların farkındalık yaratmadaki potansiyeli, uzaktan eğitimin sınırlılıkları içerisinde bile üretkenliği sürdürebilme çabası ve a/r/tografinin dönüşümü mümkün kılan yapısının fark edilmesi, katılımcıların öğretmenlik anlayışlarına önemli katkılar sağlamıştır. Uzaktan eğitimin getirdiği belirsizlik ve endişeye rağmen üç kimliğin (sanatçı–araştırmacı–öğretmen) bir arada deneyimlenmesi, öğretmenlik ve sanatçı kimliklerine yönelik metaforik düşünme becerilerini güçlendirmiştir.

Bu süreçte araştırmacı, a/r/tografik yaklaşımın gereği olarak kendi üçlü kimliğini (sanatçı, araştırmacı ve öğretmen) araştırma sürecine dâhil etmiş, hem katılımcıların üretimlerini yönlendiren hem de kendi deneyimsel konumunu sürekli sorgulayan refleksif bir rol üstlenmiştir. Bu refleksif rol, katılımcıların deneyimsel dönüşümlerini anlamada ve süreç boyunca ortaya çıkan çok katmanlı verilerin çözülmesinde önemli bir analitik çerçeve oluşturmuştur. Araştırmacı sürece katılımında öğrencilerle birlikte üreten, dönüşen, öznel sorgulama yapan eylemsellikler ile yaşayan sorgulamanın bir paydaşı olmuştur. Ancak bu süreçte yaşayan sorgulamaya dayalı araştırmacı rolü kendi üretimi odağında değil öğrencilerin üretimini yönlendirme ve etkileşim kurma üzerine yapılanmaktadır. Nitel verilerin analizi tematik çerçevede sunulmuş ancak süreç a/r/tografinin içi içe geçen kimliklerinde bir sınırlama teşkil edecek biçimde ele alınmamıştır. Birbiriyle ilişkilendirilmiştir. Sürecin uzaktan eğitime dayalı olarak yürütülmesi ise kamusal alan açılımı ya da pedagojik etkileşimler konusunda araştırmada bir sınırlılık olarak ortaya çıkmıştır. A/r/tografik kimliklerin öğrenci açısından derinleştirilmesinin amaçlandığı araştırmada araştırmacının eğitimci kimliği daha belirgin olarak öne çıkmıştır.

Sonuç olarak, katılımcıların uzaktan eğitim sürecindeki öznel deneyimleri, pandemi koşullarının yarattığı duygusal ve düşünsel derinliklerle birleşerek, a/r/tografik üçlü kimliğin (sanatçı, araştırmacı ve öğretmen) bir arada deneyimlenmesini mümkün kılmıştır. “Öğretmen” kavramına ilişkin oluşan farkındalıklar, yaşam deneyimi ve ilişkiselliğin aktarım ve üretimdeki önemine yönelik kavrayışları derinleştirmiş; sanat temelli bir araştırma yöntemi olarak a/r/tografiye ilişkin bilinç, öğretmenlik yolculuklarında çok katmanlı bir deneyim alanı yaratmıştır.

Tablo 1.

Uzaktan Eğitim Sürecinde Ortaya Çıkan A/r/tografik Sorgulamalar

Süreci duygusal ve sanatsal olarak içselleştirme (sanatçı-araştırmacı kimlikler)	Uzaktan eğitimle sanatı deneyimleme (sanatçı-araştırmacı-öğretmen kimlikler)
• Endişe • İzolasyon • Pedagojik deneyim • Yaşam	• Sanatsal Yorum • Çağrışımlar

Tablo 1’de görüldüğü üzere “Uzaktan Eğitim sürecinde ortaya çıkan a/r/tografik temalar” bulgusu hakkında iki alt tema belirlenmiş olup bunlar “Süreci duygusal ve sanatsal olarak içselleştirme (sanatçı-araştırmacı kimlikler)” ve “Uzaktan eğitimle sanatı deneyimleme (sanatçı-araştırmacı-öğretmen kimlikler)” dir. Irwin “araştırmacı, öğretmen ve sanatçı oluşturma yaşamı a/r/tografi yoluyla irdelemenin farkındalık yaratmaya, karmaşıklığa karşı açık olmaya, olasılıkları farklı biçimlerde algılayarak kurgular oluşturmaya” yönelik yaşayan bir araştırma olarak tanımlamaktadır (Irwin ve De Cosson, 2004, s.33). Bu bağlamda “endişe, izolasyon, pedagojik deneyim ve yaşam kategorileri katılımcıların araştırma sürecinde öğrenen/öğretmen ve araştırmacı kimliklerine dayalı bakış açılarını yorumları ve görsel yansımaları ile sunarken, “sanatsal yorum ve çağrışımlar” kategorileri a/r/tografik süreçlerde öğrenilenleri aktarmaktan ziyade ifade etmedeki sürece yönelik ilişkiselliğin ve yansımaların bir yolu olan “sanatçı” kimliklerine vurgu yapmaktadır.

1. Süreci Duygusal, Sanatsal ve Araştırmacı Olarak İçselleştirme (Sanatçı-Araştırmacı Kimlikler)

Bu tema, katılımcıların uzaktan eğitim sürecinde yaşadıkları duygusal dalgalanmaları, pandemi koşullarının yarattığı belirsizlik ve izolasyonu, sanatsal üretimleriyle nasıl işlediklerini ve anlamlandırdıklarını kapsamaktadır. Katılımcılar, sanatçı kimlikleriyle içsel dünyalarını bedensellik, yalnızlık, mahremiyet ve varoluş gibi temalar üzerinden görünür kılarken; araştırmacı kimlikleriyle bu üretimleri sorgulamış, deneyimlerini analiz etmiş ve üretim süreçlerini bilinçli biçimde yapılandırmışlardır. Böylece uzaktan eğitim ortamında hem sanatsal hem de duygusal süreçlerini içselleştirerek, a/r/tografik sorgulamanın araştırmacı–sanatçı yönünü güçlendirmişlerdir.

Aynı süreç, araştırmacının kendi a/r/tografik konumunda da paralel bir içselleştirmeye yol açmıştır. Araştırmacı, katılımcıların üretimlerini analiz ederken kendi sanatçı duyarlılığından, öğretmenlik deneyiminden ve araştırmacı refleksinden yararlanmış; böylece üçlü kimliğini hem veri toplama hem yorumlama sürecine aktif biçimde taşımıştır. Araştırmacının bu refleksif konumu, sürecin yalnızca katılımcılar için değil, araştırmacı için de dönüşüm üreten bir deneyim alanı olduğunu göstermiştir.

2. Uzaktan Eğitimle Sanatı, Öğretimi ve Öğrenmeyi Deneyimleme (Sanatçı-Araştırmacı-Öğretmen Kimlikler)

Bu tema, katılımcıların uzaktan eğitim sürecini bir öğretmen adayı olarak nasıl deneyimlediklerini, pedagojik farkındalıklarının nasıl geliştiğini ve dijital ortamda sanatsal üretimi nasıl dönüştürdüklerini ifade etmektedir. Katılımcılar, öğretmen kimlikleriyle uzaktan eğitimin sınırlarını, olanaklarını ve öğrenenle

kurdukları ilişkiyi değerlendirmiş; sanatçı kimlikleriyle çevrimiçi ortamda üretmenin yeni yollarını denemiş; araştırmacı kimlikleriyle bu deneyimleri gözlemlemiş, analiz etmiş ve kendi pedagojik yolculuklarını yeniden şekillendirmişlerdir. Böylece uzaktan eğitim, üçlü kimliğin aynı anda görünür olduğu, pedagojik, estetik ve sorgulayıcı bir deneyim alanına dönüşmüştür. Katılımcılar, çevrimiçi ortamda sanat üretmenin imkanlarını ve sınırlılıklarını deneyimlemiş; öğretmen kimlikleriyle öğrenenle kurulan ilişkiyi sorgulamış; araştırmacı kimlikleriyle uzaktan eğitimin pedagojik ve estetik etkilerini değerlendirmiştir.

Bu sürece eşlik eden araştırmacı hem bir öğretici hem bir gözlemci hem de bir sanatçı olarak konumlanmış; uygulamaların tasarlanması, sürecin yönetilmesi, katılımcı üretimlerinin anlaşılması ve temaların yapılandırılması aşamalarında kendi üçlü kimliğini aktif biçimde devreye sokmuştur. Araştırmacı, uzaktan eğitimde sanatsal üretimin nasıl dönüştüğünü yalnızca izleyen değil, aynı zamanda biçimlendiren bir özne olarak sürecin parçası olmuş; bu nedenle “uzaktan eğitimi deneyimleme” teması hem katılımcıların hem de araştırmacının eşzamanlı olarak içinde bulunduğu etkileşimli bir a/r/tografik yapı haline gelmiştir.

Süreci Duygusal ve Sanatsal Olarak İçselleştirme (Sanatçı–Araştırmacı Kimlikler) Alt Temasına İlişkin Bulgular

İlk alt temada “Süreci Duygusal ve Sanatsal Olarak İçselleştirme” 5 kategoriden oluşmaktadır. Bu kategoriler katılımcıların uzaktan eğitimde bulundukları sürece ilişkin ortam ve duygularına yönelik yorumlarından ve görsel günlüklerinden elde edilmiştir.

Temalar katılımcıların rizomatik ilişkisellik içinde *sanatçı oluş*, *araştırmacı oluş* ve *öğretmen oluş* kimliklerini de ortaya çıkarttığı söylenebilir. “Artografi Deleuze ve Guattari’nin rizom adını verdikleri geçişler ve kesişimler sağlayan ve uygulayan bir araştırma yöntemidir” (Güler, 2021, s.142). Bu bağlamda rizomatik bağlantılar birbiri içinde harekete geçmiş ve katılımcıların sanatçı, araştırmacı ve öğretmen oluş kimliklerine yönelik açık alanlar yaratmış ve tüm kimliklerine ilişkin bağlantılar sunmuştur.

Katılımcılar, pandemiyle gelen izolasyon, kaygı, ölüm ve belirsizlik gibi temalarla yüzleşirken, sanatçı kimlikleri aracılığıyla bedensellik, yalnızlık, varoluş, melankoli, beden politikası ve mahremiyet gibi çağrışımları sorgulamış ve bu sorgulamaları tasarımlarına yansıtmışlardır. Ürettikleri her görsel, kendi içsel dünyaları ile dış çevredeki kırılmalar arasında rizomatik bağlar kurmalarına olanak tanımıştır. Katılımcıların içsel duygulanımlarını toplumsal, kültürel ve psikolojik etmenlerle ilişkilendirerek ifade ettikleri noktada ise araştırmacı kimlikleri belirginleşmiş; yaşantılar arasında doğrusal olmayan, çok yönlü, birbiriyle bağlantılı rizomatik geçişler oluşmuştur. Bu geçişler, katılımcıların endişe dolu izolasyon sürecini doğa özlemi, geçmiş anılar, yaşamın döngüselligi, zorluklarla mücadele ve zamanın akışkanlığı gibi temalar üzerinden yeniden kurgulamalarını ve olumsuz deneyimleri sanatsal sürece dönüştürmelerini sağlamıştır. Araştırmacı bu süreçte, katılımcıların ürettikleri görsel ve metinsel ifadelerin arasında dolaşırken, kendi sanatçı–öğretmen–araştırmacı kimliğiyle bu dönüşümleri eşzamanlı olarak gözlemlemiş ve yorumlamıştır. Bu yorumlama süreci, yalnızca veriyi analiz etmekten ibaret olmayıp, a/r/tografik ilişkiselliğin bir gereği olarak, katılımcı deneyimlerinin araştırmacının kendi pedagojik ve sanatsal düşünme biçimine de temas etmesine olanak sağlamıştır.

Bir öğretmen adayı olarak kendi dönüşümlerine yöneldikleri noktada öğretmen kimlikleri açığa çıkmış; uzaktan eğitimin kısıtlayıcı koşullarına rağmen a/r/tografik üretimin sunduğu esneklik, farkındalık yaratmanın yeni yollarını açmıştır. Katılımcılar hem olumlu hem olumsuz deneyimlerin sanatsal dışavurumunda üretici bir potansiyel taşıdığını fark ederek, öğretmen kimliklerine yönelik pedagojik duyarlılıklarını geliştirmişlerdir. Uzaktan eğitime ilk kez maruz kaldıkları bu belirsiz ortam, katılımcıların sanatçı–öğretmen–araştırmacı kimlikleri arasında rizomatik bir dolaşım yaşamalarına olanak tanımış; doğrusal bir gelişim çizgisi yerine çok katmanlı, birbirine eklemlenen, sıçrayarak ilerleyen kimlik oluşumlarını mümkün kılmıştır. Araştırmacı açısından bu süreç, katılımcıların pedagojik farkındalıklarının artışıyla yalnızca dışarıdan gözlemlemek değil, aynı zamanda kendi öğretmen kimliğinin de bu çok katmanlı dönüşüm yolculuğuyla ilişkilendiğini görmek açısından önemli bir a/r/tografik deneyim oluşturmıştır.

Endişe kategorisine ilişkin bulgular

Katılımcıların süreci ilk deneyimleyenler olması sebebiyle ortaya çıkabilecek zorluklara karşı korku besledikleri, eğitim öğretimlerinin aksaması endişesi duydukları görülmüştür.

Sanatçı, öğretmen ve araştırmacı olma kimlikleriyle katılımcılar eğitim süreçlerinde ilk kez karşılaştıkları bu sürece karşı endişelerini ilişkiler kurarak ifade etmeye çalışmışlardır. Uzaktan eğitim süreçlerindeki endişelerini yaşayan araştırmanın bir temsili olarak görsel günlüklerine yansıtırken çözüm bulma, süreci yönetmeye çalışmadaki motivasyonlarıyla araştırmacı kimliklerini ortaya çıkarmışlardır. A/r/tografinin bağlantıları kullanmaya olanak sağlaması yönüyle yapılan etkinlik ve uygulamalara ilişkin endişelerin ders süreci sonundaki öz değerlendirmelerde olumlu bir hal aldığı endişelerin azaldığı görülmüştür.

Bu durumu Salih “Uzaktan Eğitimin öğrenme üzerinde yaratacağı olumsuz etkilere yönelik önyargılarım bu dersin işlenmesi ile kırılmıştır. Ders beni araştırmaya iterek bazen isteksiz olduğum günlerde bile çalışmamı tetiklemiş ve araştırırken öğrenmemi de sağlamıştır” şeklinde belirtmiştir. Araştırmacı kimliğini işe koşan Salih öğrenen/öğretmen kimliğine de vurgu yaparak süreci içselleştirmeye ve endişesini yenmeye odaklanmıştır. Süreçte yaşadığı endişeyi Merve “Çok büyük hayallerim var aslında. Ama bu sıralar her şey de bir bahane arıyorum. Böyle bir dönemdeyim. Virüs var acaba ölecek miyiz? Acaba Kpss sınavına boşuna mı çalışıyorum? Bu tarz şeyler aklımda dolanıyor. Bu yüzden tasarımımda maske var. Yoğun ders dönemimi anlatmaya çalıştım. Gelecek ile ilgili hayallerim yer alıyor” şeklinde dile getirmiş ve endişe durumunu şu şekilde görselleştirmiştir;

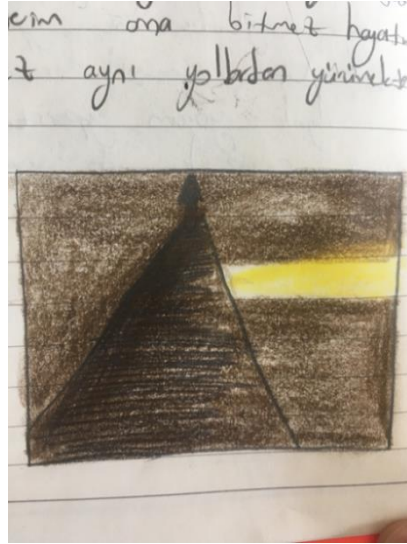
Görsel 1. Merve'nin endişeye yönelik sorgulaması

Merve araştırmacı oluşunu hayatındaki önemli noktaları keşfederek aralarındaki ilişkileri düşünerek ortaya koymuş, endişesini gelecek hayali olan öğretmen oluşa duyduğu inançla birleştirmiştir. Salih endişelerini tasarımımda görselleştirirken şu ifadelerle yer vermiştir.; “Benim karmaşık bir yapım var. Her şeyde bir denge bulmaya çalışıyorum. Empati mutluluk, zaman sağlık, hayat kaygısı tüm her şey var bu çizgilerde. Denge ve üzerindeki dalgalar hayatın kendisi ile alakalı. Hayatımızda yer alan işte elde etmeye çalışılan başarı, duygusal ilişkiler hep değişkenlik gösteren hayattaki engebeler var. İniş çıkışlar var. Benim hayatımda genel olarak mutluluk hâkim aslında. Düz çizgi zamanı simgeliyor. Yatay olan ise kendi iç sürecimi. Çocukluğumdan bu zamana kadarki beni simgeliyor”.

Görsel 2. Salih'in endişeye yönelik sorgulaması

Söyleminde ve görselinde katılımcının endişelerini duygusallığı ile bağdaştırarak ifade ettiği görülmüştür. Salih söylemini görselleştirirken yer verdiği ifadelerle öğretmen oluşunda duygulara ağırlık verdiğini öğrenen bir öğretmen ve sanatçı olarak duygu yoğunluğuna vurgu yapmıştır. Endişelerini sıkılan içsel durumuyla ifade eden Gülin; *“Ben basit bir tasarım yaptım. Dün gece canım çok sıkılıyordu ve bu yüzden karanlık bir yol yaptım. Ben karanlık bir yoldayım. Tam olarak anlatamayacağım neden böyle bir tasarım yaptığımı. Eğer açıklarsam çok özel olur. Ben kendimi genel olarak bir çıkmazda gibi düşünüyorum. Bu yol da hayatımdaki çıkmaz yol. Bu çalışmamda bunu kapalı bir şekilde söylemeye çalıştım. Aslında çok uzakta bu yolun sonuna da kendimi koyabilirim”* ifadeleriyle belirtmiş ve tasarımında süreçteki endişeli yolunu şu şekilde görselleştirmiştir;

Görsel 3. Gülin'in endişeye yönelik sorgulaması

İzolasyon kategorisine ilişkin bulgular

Katılımcıların gündelik yaşam eylemleri ortak deneyimler çerçevesinde irdelendiğinde korona kısıtlamaları altında dikkate değer buldukları günlük olaylara yer verdikleri görülmüştür. Kısıtlı hissettikleri izole süreçlerde özlemini duydukları doğaya, günlük ritüellerine, geçmişe ait anılara yer verdikleri görülmüştür. Sanatsal etkinliklerle sürece dahil olan katılımcılar etkinliğe dayalı oluş süreçlerinde kendileriyle, anılarıyla, yaşamlarıyla, var olan durumla başkalarıyla ve araştırmanın kendi süreciyle diyalog kurmuş araştırmacı ve sanatçı oluşa ilişkin düşüncelerini sorgulamışlardır. Bu bağlamda Aysel doğayı inceleme ve izole olduğu süreçte doğanın değeri ve güzelliklerine ilişkin düşüncelerini çektiği fotoğraf ve günlüğündeki

verilerde şu şekilde dile getirmiştir. “Bu fotoğraf aslında sadece bir çiçeği yansıtmıyor yani sadece bitki gibi görünse bile altında yatan büyük bir anlam barındırmak da. Bu çiçek bütün insanlardan kaçıp kendini yalnız bir dünyada mükemmelleştirmek isteyen yalnızlığını pek de umursamayan bu şekilde mutlu olan ve güzelliği hiç bir şekilde bozulmayan yalnız bir kadını yansıtmaktadır”. Aysel’in bu çalışmasıyla izole yaşamındaki yalnızlığı doğadaki bir bitki ile içselleştirdiği söylenebilir.

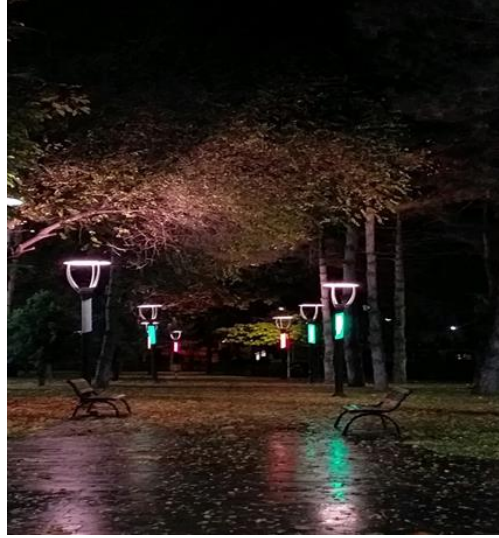
Görsel 4. Aysel’in izole sürece ilişkin sorgulaması

Enis bu izole süreçte geçmişi ve çocukluğuna ilişkin anıları hatırlamış ve özgürce oyun oynayabildiği zamanları açıklamıştır. Bu süreci çocukların gözünden empati kurarak içselleştirmiş ve çektiği fotoğraf ile şu şekilde ifade etmiştir; “Köyde yaşayan çocuklarımız; şehirde yaşayanlara nazaran daha çok çalışan parkları oyun alanları olmayan çocuklarımız yüreğinde bi dünya sığdıran oyun oynayacakları sıra çalışıp çocukluk hayatı yarım kalan köylü çocuklarımız ama şehir de yaşayan çocuklar dan daha fazla güzel çocukluk yaşayanlar. Bu resimlerimin öyküsü çalışan çocuklarımız hem çalışıp hem kardeşlerine bakan bir yandan o kadar mutlu bir yandan o kadar buruk olan çocukların öyküsü hepsi birer pırlanta be bütün yaz çalışıp kışın öbür köyden okula gitmeye çalışarak çabalıyorlar bu çabayı bu öyküyü fotoğrafladım”.

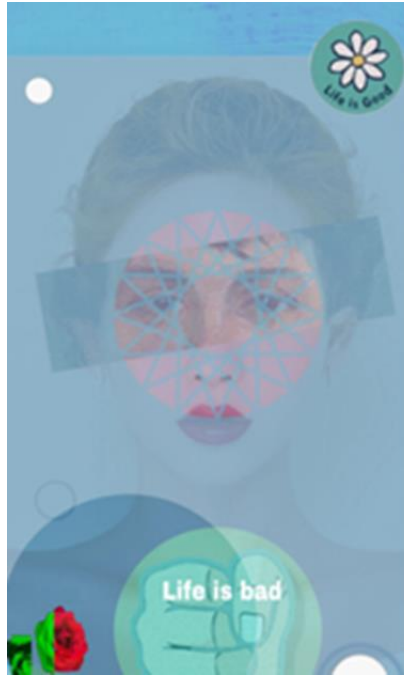
Görsel 5. Enis’in izole sürece ilişkin sorgulaması

Gülin izole süreçte yalnızlık ile ilişki kurmuş ve sorgulamasında şu ifadelerle yer vermiştir; Gülin, “Fotoğrafa yüklediğim anlam karanlık bir sokak ve o karanlık sokakta yalnız bir ben. Bir gün bir gece vakti yalnız bir sokakta yürürken benim gibi yalnız olan bu güzelliği kadrajıma ekledim. Oturakların verdiği sessizlik doğanın verdiği yalnızlık sarmış sanki her yeri sanki o sessizlikte sessizliğin verdiği yorgunlukta yapraklar dökülüvermiş yere soğuk ama görkemli ve güzel bir yalnızlık huzur muydu ? yoksa huzursuzluğun verdiği yalnızlık mıydı. Bu çektiğim resmi karanlık bir sokağın ve renkli ışıkların beni hayatımı yansıttığı için kadrajıma eklediğim bir resimdir. Bir gün mutsuz çaresiz bir şekilde yürürken oturduğum oturakta yalnızlığımı birleştirdim. Aslında ikimizde yalnız değildik, çünkü o beni oturmam için bekliyordu ben de yalnızlığımı dindirmek için oturacak yer. Karanlık mutsuz olan hayatımı anlatıyordu. Parlayan renkli ışıklar ise içimde sönmeyen renkli beni ve dünyayı bitmek bilmeyen neşemi gülen renkli yüzümün yansımasıydı sanki. Aslında hepsi beni anlatıyordu”

Görsel 6. Gülin’in izole sürece ilişkin sorgulaması

Salih izole sürece ilişkin çalışmasında hayattaki zıtlıklara rağmen hayatın sürekliliği ve akışkanlığına değinmiş hem tematik hem teknik anlamda pandemi koşullarına özgü bir iş üretmeye çalışmıştır.

Görsel 7. Salih’in izole sürece ilişkin sorgulaması

“Çalışmada iki zıtlık dikkate alınmıştır bunlar; resmin en üstünde yer alan “life is good” hayat iyi efektinden yola çıkarak resmin altında ve bir yumruk içerisinde yer alan “life is bad” hayat kötü terimi ile birleştirilmiştir. Görsel iki zıtlık arasında hiçbir yumuşama olmadığını ve birinden birinin seçilmesi gerektiğine yönelik ikilem sunmaktadır. Çalışmada yeşil ve Kırmızı renkte bir gülün iki yarısı verilmiştir ve iki renkten biriyle ele alınması gerektiği vurgulanmıştır. Hayatta zıtlıklara uçlara hatta bazen en uçlara kadar süregiden yönelimler yaşamamıza neden olur. Çalışma eski ve yeni, ötekiyi, başlangıç ve bitişi bir arada aynı denge içinde vererek “duygu uzamına” duygusal devinime temel olmuştur.”

Başlangıç veya sonu olmayan malzemenin önemini hatırlatan uygulama temelli bu süreçle izole ortamda bile katılımcıların hareket halindeki öykülerini, duygusal biçimlerde yansıtmaya çalışmak için mücadeleleri, Irwin’in belirttiği üzere “hareketi görmek, potansiyelle ilişkili olarak vücudu hissetmektir” (2013, s.209) sözünü açıklar niteliktedir. Çünkü katılımcılar uzaktan, izole durumlarda bile sanatın birleştirici gücünü keşfetmiş bunu yaşamış öykü, anı ve duygularıyla beslenmişlerdir.

Pedagojik deneyim kategorisine ilişkin bulgular

İlişki, etkileşim, duygu ve etkinin fiziksel ve gündelik eylemleri çerçevesinde zor gerçekleştiği bu süreçte sosyal anlamda sıkışmış ve etkileşim arzusu çeken katılımcılar sosyal yaşama duyulan özlemi yazınsal ifadelerinde belirtmişlerdir. Ortak deneyimler çerçevesinde sunulan bu kategoride katılımcılar genel olarak atölye ortamından uzak oluşlarını ve pedagojik süreçlerini uzaktan eğitimle devam ettirmeleri yönüyle değerlendirmişlerdir. Lisans eğitimlerinin atölyede sosyal yaşam deneyimleri odaklı olmaksızın uzaktan bireysel olarak gerçekleştirmek zorunda oluşlarını genel olarak eleştirmişlerdir. Bununla birlikte a/r/tografinin sunduğu deneyimsel pratiği de yaşamış olmak yönüyle olumlu yorumlarda bulundukları görülmüştür. Katılımcıların sürece ilişkin değerlendirmeleri şu şekildedir;

Halime; “Özgün bir şeyler ortaya koyabilme yeteneğimiz gelişti, bir kelimedenden yola çıkarak onunla ilgili görselleştirmeler yaptık. Çok güzel ilerleyen ve zevk alarak ödevlerini yaptığım bir süreçti. Bana göre bu dersin tek eksiği sınıf ortamında olmamasıydı. Bu ders sınıf ortamında olsa kendimi daha iyi ifade edeceğimi ve konuya daha çok odaklanacağımı düşünüyorum ama yine de bende her zaman izi kalan bir artı olacak”

Meltem; “Dersin işlenişinin virüs nedeniyle bir kısmının gerçekleşmemesine rağmen uzaktan da olsa ders birçok yönüyle amacına ulaştığını düşünüyorum. Dönem boyunca bizlere verilen etkinliklerle çok farkı bakış açıları kazanmış olduk. Süreç boyunca derse ve dersin amaçlarına yönelik olan yazı çalışmaları, resim çalışmaları vb. etkinliklerle dersin odak noktası da yer almamız sağlandı. Ayrıca dersin amaçların biri olduğunu düşündüğüm; birey olarak bizlerin dış çevreye olan bakış açısını bin nevi tartmak ve bu yöndeki düşüncelerimizi açıklamak olduğunu düşünüyorum”.

Nisa; Dersi bir sınıf ortamında arkadaşlarımız ve hocamızla birlikte işleme fırsatımız olsaydı çok daha eğlenceli ve daha öğretici bir ders olurdu. Film izleme etkinliği birlikte yapıp üzerine yorum yapmak, bazı konuları tartışma yöntemini kullanarak işleyebildik. Belki grup çalışması veya münazara yapabiliirdik ki dersin içeriği bu etkinliğe çok müsaitti. Bu dersin bir katkısı da aynı tema üzerine birçok farklı etkinlikler yaparak bakış açımızı genişletmek oldu. Genel olarak da sorgulama becerisi, eleştiri yapma, farklı düşünme yani bir konuya birçok farklı pencereden bakmamızı ve bakış açımızı genişletmemizi sağladı.

Sultan; “Dersten çıktığım ilk gün düşünmeye ve sorguladıkça sorgulamaya başladım. Dersin her geçen gün daha merak uyandırıcı oluşunu ve benim yeni bir şeyler öğrenme isteğimi hep arttırdı. Kısacası gözümüzün önünde olan resim, afiş, belki bir yazı aslında altında bize çağrıştırdığı şey ne? En önemlisi bakıp görmediklerimizin ve yıllardır karşımıza gelen bazı şeyleri bu ders ile farkına vardık”.

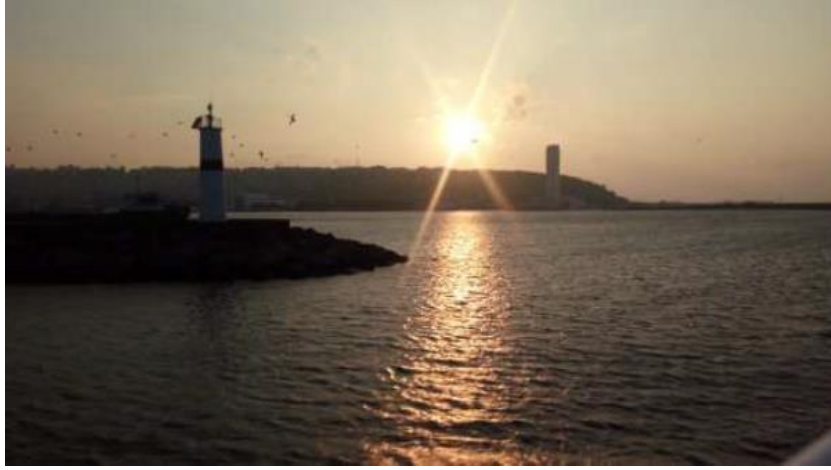
Vecdi; “Bazı sanatçılarımızın eserlerini inceleyerek betimledik, fotoğraf çekip öyküledik gibi. Bu yapılan çalışmalar bende farkındalık yarattı eleştirel düşünmemi sağladı ve toplumun bazı başat kültürünü yıkmamı sağladı. Böylece bazı olaylara daha farklı bakabiliyor ve daha özgün düşünceler ortaya koyabiliyorum”

A/r/tografi sürecini atölye oramın dışında bireysel olarak deneyimlemek durumunda olan katılımcıların genel olarak bu pedagojik süreci etkili ve verimli bulduklarını, bireysellik bağlamında

değerlendirmeye çalıştıklarını ve sosyal pratiklerde kullanabileceklerini belirttikleri görülmüştür. Öğretmen oluş serüvenlerine yönelik deneyimledikleri bu süreçte katılımcılar günlük tutma, yorumlarını görselleştirme ve yaşamla iç içe geçen, ilişkiler ve bağlantılar yoluyla birer öğretmen adayı olarak a/r/tografinin deneyim odaklı gücünü keşfetmiş ve öğretmen olduklarında öğrencilerine iham vermeye yönelik pedagojik yollar aramaya yönelmişlerdir.

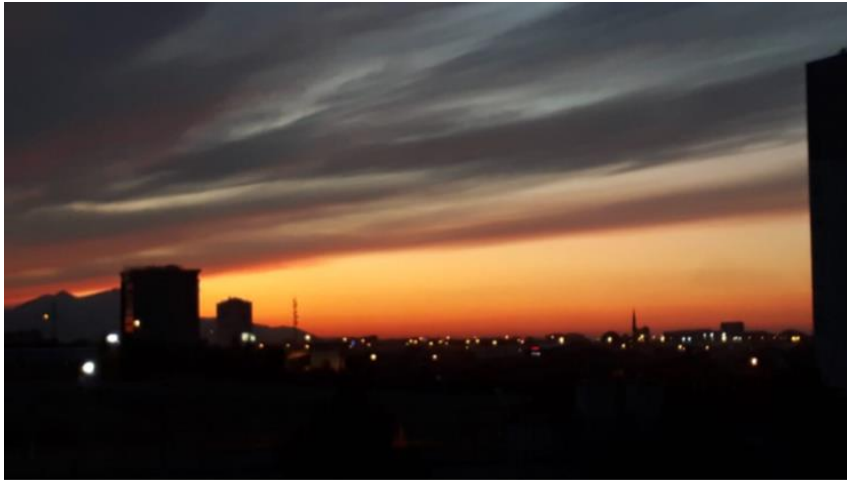
Yaşam kategorine ilişkin bulgular

Nisa'nın yaşam kategorisine ilişkin söyleminde çektiği fotoğraf ile sorgulama yapmış zamanın akışını ve yaşamın önemine değinmiştir.

Görsel 8. Nisa'nın yaşam kategorisine ilişkin sorgulaması

“Yaşamak istediğimiz hayatla, yaşamak zorunda kaldığımız hayat... Ne zordur bu ikisi arasında sıkışıp kalmak. Oysa ne hayallerimiz ne planlarımız var bu hayatta... Peki ya zaman? Zamanımız var mı bunları yapmaya bilinmez. Zaman ki koca bir boşluk, içinde kaybolduğumuz. Zaman her şeyin çaresidir derler ama canımızı en çok yakan da yine zaman olur. Yaşarken geçmek bilmeyen zaman geriye dönüp baktığınızda aslında ne kadar çabuk geçmiştir. Kaç vaktin kıymetini bilmeden yaşadık, kaç vakti erteleyerek ya da hep bir bahaneyle geçiştirdik? Keşke dememek için şimdi de... Şimdi yapmalıyım, şimdi gitmeliyim, şimdi almalıyım. Kursağınızda kalacak hayaller yerine heybeniz de biriktirdiğiniz güzel de anılarınız olsun. Zaman uçup gidiyor ve rota sizin elinizde nereye çevirerseniz oraya yol alırsınız. Mutluluğu ertelemeyin. Deniz bana hep zamanı anımsatmıştır. Aslında bir sonu var tıpkı zaman gibi ama biz göremiyoruz” Nisa denizi yaşamıyla ilişkilendirmiş akıp giden hayatına metaforik bir göndermede bulunmuştur.

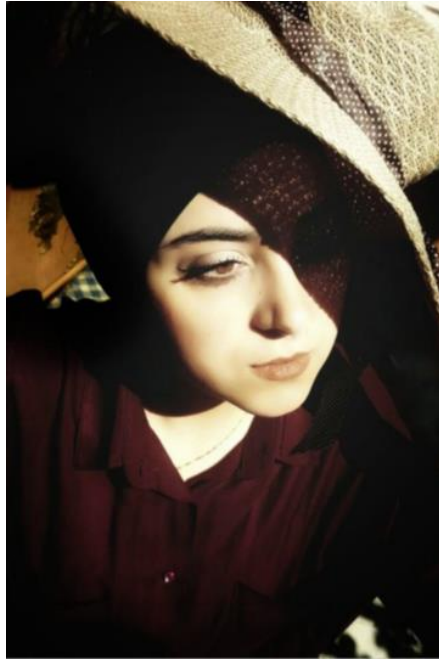

Görsel 9. Vecdi'nin yaşam kategorisine ilişkin sorgulaması

Genel olarak katılımcıların öze döndüğü bu süreçte izole yaşam deneyimlerinde hayat dair değerli buldukları ve içselleştirdikleri konulara vurgu yaptıkları görülmüştür. Yaşamın akışkan döngüsü, yaşam içinde zorlu mücadeleler, zamanın hızla akıp gitmesi ve doğanın, hayatın önemine vurgu yaptıkları görülmüştür.

Yaşam kategorisine ilişkin katılımların görsel günlüklerinde belirttikleri vurgular ve bu vurguları söylemlerinin yanı sıra görselleştirme örnekleri aşağıda sunulmuştur;

“Görsele baktığımızda bir gün batımını görmekteyiz bu görseli öyküleyecek olursak daha çok duyguların ve kişinin iç dünyasını bu görselle dile getirdiğini görebiliriz. Günün batması daha çok bir umutsuzluk hayal kırıklığını çağrıştırmaktadır. Karanlığın ise yalnızlığı ve büyük bir sessizliği bize daha çok vurgulamaktadır. Güneşin batmasıyla gökyüzüne yansıyan kızarıklık ise kişinin içindeki kızgınlık ve sıkıntıları dışa vuramadığı için bu manzaradan büyük bir haz aldığını göstermektedir. Bu fotoğrafı manevi sıkıntılarımın yoğun olduğu ve çok büyük sıkıntıları geçirdiğim bir zamanda çekmiştim ve o yüzden benim için çok büyük bir anısı vardır. Aslında bakacak olursak sıradan bir manzara resmi olarak görünebilir fakat fotoğraflar, resimler ve müzik gibi etrafımızdaki sıradan görünen nesneler ve sesler bazen duygularımıza hayallerimize büyük bir tercümanlık yaptığını ve duygularımız ve hayallerimize göre anlam yüklediğimizi görebiliriz.” Çektiği fotoğrafa ilişkin Vecdi’nin söyleminde yaşam, yalnızlık ve zorlu mücadele dönemlerine vurgu yaptığı görülmektedir.

Görsel 10. Sultan’ın yaşam kategorisine ilişkin sorgulaması

“Bu kadın portresi ilk bakışımızda aydınlığı ve karanlığı gözümüze çarpıyor. Aslında geçmişten günümüze insanlar veya ressamalar ya bir obje ya da bir renk ile bütünleştirdiği duyguları o obje ve renkler ile anlamlandırıyor. Bu kadın portresinin bir tarafı aydınlığa bir tarafı karanlığa bakıyor. Aydınlık daima bize olanı direk bütün saflığıyla göstermeye çalışır. Fakat karanlık hep bir gizem uyandırır hepimizde. Portrede karanlık, sanatçı için farklı bir anlamı ifade ediyor. İnsanlar genelde bir arayış içinde oldukları zaman daima bir aydınlık içerisinde umudu veya ulaşmak istediklerini ararlar. Bu portrede karanlık yüz zorluğu ve içindeki küçük aydınlık parçacıklar ulaşmak istediği şeyleri ifade ediyor Bu portrede karanlık yüz zorluğu ve içindeki küçük aydınlık parçacıklar ulaşmak istediği şeyleri ifade ediyor. Karanlık içerisinde aydınlığı arayan bir kadın portresi, portrede kendinden emin bakışları ve keskin göz kahveliliğiyle cesareti orda görüyoruz. Bu cesaret karanlığın içinde her şeye rağmen bir aydınlık arayışı mı? Olabilir.”. Sultan yaşamın iyi ve kötü yönlerini aydınlık ve karanlıkla ilişkilendirmiş bunu çektiği fotoğrafta sorgularken içselleştirdiği süreci yaşamı ve kadın oluşuyla ilişkilendirmiştir.

Görsel 11. Halime'nin yaşam kategorisine ilişkin sorgulaması sorgulaması

Kadınlık olgusu üzerinde duran Halime'de yaşamında deneyimlediği kadın olgusunu çektiği fotoğrafta umudu imgeleyen çiçeklerle ifade etmeye çalışmıştır. Fotoğrafa ilişkin sorgulaması şu şekildedir; *“Hayat uzun soluklu ince bir çizgi bunu dolu dolu yaşayabilmek senin elinde tüm her şeyden ayrılmış o ince çizgi üzerinde yürümenin ne kadar zor olduğunu zorluklar ile yaşayan kadınlar bilir. Kadın kendisi sadece kendisi değil tüm çevresi ile mücadelesi sonucunda olur. Hassastır ufaklık bir gülümseme kalbini yumuşatabilir. Bir umut gözyaşlarında saklı, bir tebessüm çok görülen bir gelecek”*. Halime yaşam, umut ve kadınlığı bir arada ele almış ve yaşam mücadelesine değinmiştir.

Görsel 12. Selma'nın yaşam kategorisine ilişkin sorgulaması sorgulaması

“Çocukluğumdan beri doğa ile iç içe büyümüş bir insanım her ne zaman canım sıkılsa buraya gelir hayatın anlamsız karmaşasından arıların kendi telaşlarında o çiçekten o çiçeğe konuşlarını seyreder kelebeklerin bir günlük ömürlerini nasıl ahenk içinde dans ederek sürdüklerini izlerim. İnsan olarak gelmesem bu dünyaya bir kuş olarak gelmek isterdim uçsuz bucaksız göklerde süzülüp özgür olmayı dilerdim bu yaşam karmaşası içinde yok olmaktan hep bir koşuşturma halinde olmaktan çok sıkıldım. Bezende durmak beklemek gerekiyormuş bunuda acı bir şekilde hep beraber öğrendik. Doğa bize birçok şeyi öğreten rehber aslında ona bakıp ders almak yaşantımıza biraz çeki düzen vermek çok iyi olabilir. Bu fotoğraf özgürlüğü simgeliyor benim

için güneşin gücü vücuduma geçerken sonsuz güç sahibini hatırlıyor ve yaşama enerjisini bu dünyaya katlanabilmeyi bu gücü kendime topluyorum” Selma çektiği fotoğraf ile yaşamında doğanın ne kadar önemli bir yere sahip olduğuna vurgu yapmıştır. Günlük hayattaki geçmiş izler taşıyan deneyimini; ekolojik farkındalık olarak anlayabileceğimizi bir kavramla ilişkilendirip sorgulamaya çalışmıştır.

Uzaktan Eğitimle Sanatı Deneyimleme Alt Temasına İlişkin Bulgular

Bu bölümde sanat eğitimi alan öğretmen adaylarının uzaktan eğitim sürecindeki yansımaları hem araştırmacı hem de öğretmen kimlikliklerine dayalı olarak gerçekleştirdikleri görsel sorgulamalar yoluyla sunulmuştur. Katılımcılar ilk kez karşılaştıkları eğitim ortamına ilişkin süreçleri duygu, anı, yaşam ve pedagojik deneyimle ilişkilendirmiştir. Yaratma sürecindeki merak ve ilişkiselliğe açık olma katılımcıları sanatsal sorgulamaya teşvik etmiştir. Sanatsal üretim süreçlerinde a/r/tografiden faydalanırken yeniden yapılandırma, süreci zenginleştirme yönündeki çabaları rizomatik ağlar çerçevesinde; üretimlerin çoklu yaşam bağlantıları ve çağrışımlar yoluyla nasıl ortaya koyulduğunu açıklamak yönündedir.

Bu süreçte ortaya çıkan metaforlar, katılımcıların öğretmenlik ve sanatçılık kimliklerine dair ön kabullerini esnetmiş ve a/r/tografik yaklaşımın ilişkiselliğe dayalı yapısına yönelik farkındalıklarını artırmıştır. Katılımcıların yaşam deneyimi, üretimi ve pedagojik yansımaları aynı anda barındıran ilişkiyel ağlara yönelmesi, a/r/tografinin rizomatik doğasıyla uyumludur. Deleuze ve Guattari’nin belirttiği gibi rizom, “başlangıcı ve sonu olmayan, çoklu girişlere sahip, yatay ve bağlantısal bir yapı”dır (Deleuze & Guattari, 1987). Katılımcıların deneyimleri de bu rizomatik karaktere uygun olarak birbirine eklenen, dallanan, beklenmedik yönere yayılan çoklu kimlik oluşumları şeklinde ilerlemiştir. Böylece öğretmenlik yolculukları doğrusal bir gelişimden ziyade, a/r/tografik üretimin içinden geçen çok yönlü, katmanlı ve ilişkiyel bir deneyime dönüşmüştür.

İkinci alt temada “Uzaktan Eğitimle Sanatı Deneyimleme” 2 kategoriden oluşmaktadır. Bu kategoriler katılımcıların uzaktan eğitimde bulundukları sürece ilişkin ortam ve duygularına yönelik yorumlarından ve görsel günlüklerinden elde edilmiştir. Uzaktan eğitime ilişkin çağrışımlarda bulunan ve katılımcıların bu süreci sanatsal olarak nasıl yorumladıklarını gösteren bazı tasarım örnekleri aşağıda sunulmuştur.

Sanatsal yorum kategorisine ilişkin bulgular;

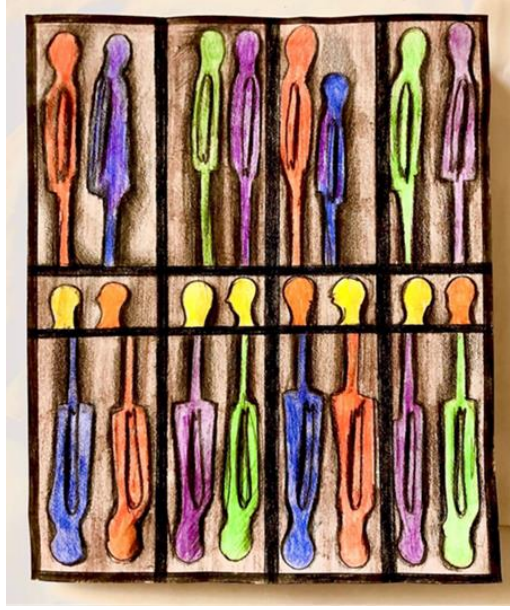
Pandemi sürecinin sanat eğitimi alan bireyler için hem zorluklar hem de yeni yaratım alanları doğurduğu düşüncesiyle a/r/tografinin sorgulayan yönünün avantajlarından faydalanılmıştır. Bu bağlamda katılımcıların sanatsal yorumlarında; bu olağanüstü dönemi üretim biçimi, temalar, malzeme kullanımı ve izleyiciyle kurduğu ilişkiyi dönüştürme düşüncesiyle irdelenmiştir. Katılımcılar; pandemiyle gelen izolasyonu, kaygı, ölüm ve belirsizlik gibi temaları çalışmalarında yorumlamışlardır. Pedagojik üretim süreçlerine bu dönem bir tür “görsel günlük tutma” aracı haline gelmiştir. Bu kategoriye ilişkin bulgular şu şekildedir;

Görsel 13. Enis’in tasarımı

Konu ve içerik bakımından sanatsal yorumunda tutsaklık, sıkışmışlık hissi üzerine odaklanan Enis tasarımına ilişkin şu ifadelerle yer vermiştir; “Eserimin konusu, kuşlar gibi kafese tutsak kalmak. Kuşlar dışarıda özgür olmayı severler ama insanlar onları kafeslere tutsak ederler. Resmimde kadının düşünceli bakması ve kafasının kafeste olması tutsaklığı olmuştur. Dışarıda kullandığım renkler ise; dışarının özgür ruhlu o maviliği, güneşin sıcaklığı ile sarıyı, yerdeki çimlerin yeşili. Ne kadar özgür olup uçmak istese de bir bacağı hep sarılı ve bir yere gidemeyişini kadın ile bağdaştırıp resmimi tamamladım.

Bu süreci yüzleşme olarak ele alan Salih sanatsal yorumunda izole olduğu süreci yalnızlaşan insanın yüzleştiği konular bağlamında değerlendirmiştir.

Görsel 14. Salih'in tasarımı

“Yüz yüze gelmek ile çalışmamı ifade etmek istedim. Bir figür öteki ile yüz yüze gelerek bu evrelerin her birine mizah yapar. İnsan evrensel olarak kademeli bir şekilde yetişir ve önce bebeklik, çocukluk, yetişkinlik gibi kategorilerde sınıflandırılmıştır. Bazen çocukken bile bir yetişkin gibi düşünerek hayatla yüzleşmek çalışmanın ana hattını oluşturmaktadır. Kadın ve erkek; bunlar hem iki ayrı cinsiyet hem iki ayrı zıtlık hem de iki olmazsa olmazlardır, işte bu “yüz yüze gelmek” kendini ve toplumu tanımak bireysel ve çevresel olarak anlamak yorumlamak ve kavramakla bütünleştirilmiştir” şeklinde sanatsal yorumunu ifade etmiştir.

Lokum ise bu süreci ölüm korkusu ile içselleştirip yorumlamış ve şu şekilde görselleştirip yansıtmıştır;

Görsel 15. Lokum'un tasarımı

“Saçların kırmızı olması ölümü temsil ediyor. Ensesinde beyaz bir güvercin umudu, özgürlüğü, adaleti ve eşitliği simgeliyor. Sol eli ile beyaz güvercine uzanmaya çalışırken sağ eli ise çabalarının mükâfatlandırılmadığı ve toplumun üzerinde bıraktığı yorgunluk, bitkinlik kavramlarını temsilen yere süzülüyor.”

Lokum ile benzer şekilde Halime de umut dolu bekleyişi ışık bulunan durumu ise karanlık ile içselleştirerek yorumlamıştır.

Görsel 16. Halime'nin tasarımı

“Kafamın içi düşünceler ile doluyken dağınık bir şekilde birleştirmeye çalıştım ve ışıklar ardında kaldım. Her biri birbirinden farklı şekillerde ışıklar aslında farklı farklı bireyleri ve umutları ifade ediyor. Uzun, kısa, büyük, küçük, ince, kalın mumları insanlar gibi düşündüm. Her biri aynı işlevde ve hepsi düşünebilen bir varlık.”

Çağrışımlar kategorisine ilişkin bulgular;

Katılımcılar söylemlerinde bu süreci içselleştirirken zaman, yaşam, iyi, kötü gibi çağrışımlarda bulunmuşlardır. Pandemi sürecinde artan eşitsizlikler, sağlık sistemine dair sorunlar ve izolasyon katılımcıları eleştirel bakış açısı sunmaya itmiş ve çağrışımlarında bu ifadeleri bazı simge ve semboller ile üretmeye yönelmişlerdir. Bedensellik, yalnızlık, varoluş, melankoli, beden politikası ve mahremiyet gibi çağrışımlar da bulunmuşlardır.

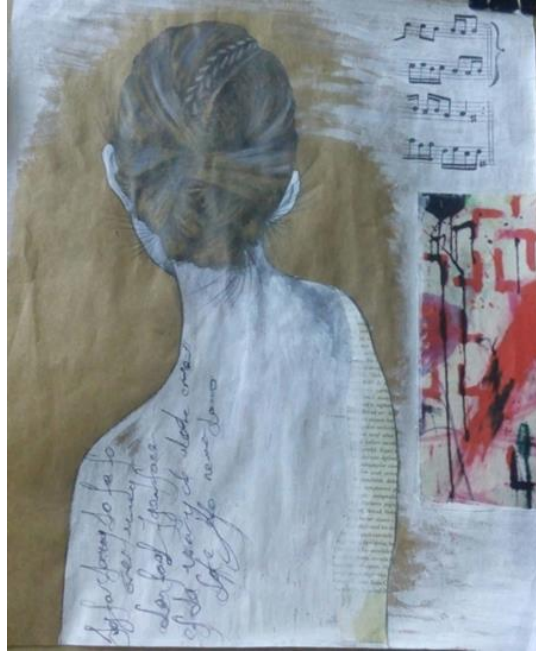
Salih pandemi sırasında geliştirdiği generatif desenler, imgeler ve vurgu yaptığı algoritmik üretimlerinde şu ifadelere yer vermiştir;

Görsel 17. Salih'in tasarımı

“Merkezin sağında ve solunda yer alan insan figürleri toplum ve insan arasındaki oluşum değerlerini yansıtır. Tam merkezde zamanı temsilen kum saati bulunur ve bu bir algoritmadır. Çalışmanın en tepesinde öykülenimler ve oluşumlara yer verilmiştir. En altta ise; biten zaman ve yalnız kalan bir yaşamın resmî çizilmiştir. İnsan var ise hayatta vardır her şey vardır, insan yok ise hiçbir şey yoktur bu o hayatı yaşayan insan için böyledir. Bu çalışma insanın kendi hayatını tekdüzedan öte yaşam sarmalının çemberinde gösterir. Çalışma bize şöyle der; Hayat insana sunulmuş bir rol ise insanın bu rolü başlangıca; tercihe, zamana ve nihayetinde bir bitişe ihtiyacı olacaktır.”

Hüseyin ise güzel çirkin kavramlarına odaklanmış belirsizliğe vurgu yaptığı çalışmasında iyilik ve kötülüğü estetik güzel çirkin oluşla ele almıştır. Bedensellik ve iyi kötü varoluş duygusunu çalışmasında şu şekilde ifade etmiştir;

Görsel 18. Hüseyin'in tasarımı

“Gerçekten de insanlar güzellik ve çirkinlik algısını ve yüklenen anlamları karıştırır oldu. Üzerimizdeki giysimiz yani görünüşümüz kişiliğimizle örtüşür mü? Yoksa insan gerçekten güzelliği sadece görmekten ibaret mi sanıyor? Onun için midir anlayamıyoruz kabukların altında kim güzel kim çirkin ya da kim iyi kim kötü. Çünkü insani güzel ya da çirkin kılan ne kadar iyi ve ne kadar kötü olduğu değil midir? Asıl güzellik kişilikte değil midir? Kâğıt üzerine karışık teknik kullanarak oluşturduğum bu resme ilk bakışta kadın figürü yüzünü göremesek de bize güzel bir kadın olduğu hissini uyandırmaktadır. Bu figürün bize yüzünü dönecek olduğunu düşünürsek aklımızda nasıl bir portre belirirdi acaba? “

Ercan ise çağrışımlarında insanların üzerine yüklenen sorumluluk ve süreçteki psikolojik derinlik, bireysel izolasyon, psikolojik değişim, edenin sınırlılığı ve sorumluluk kavramlarına odaklanmıştır.

Görsel 19. Ercan'ın tasarımı

“Bu resimde anlatmak istediğim her kişi farklıdır. Farklı zihin açıları ve hayalleri olan insanlar Erkek ve kadınların sorumlulukları, yükleri ve kıyaslamalar farklı bölümlere ayrılan figürlerle yansıtıldı. Figürlerin arasındaki çizgiler sınırları çağrıştırsın diye varlar.”

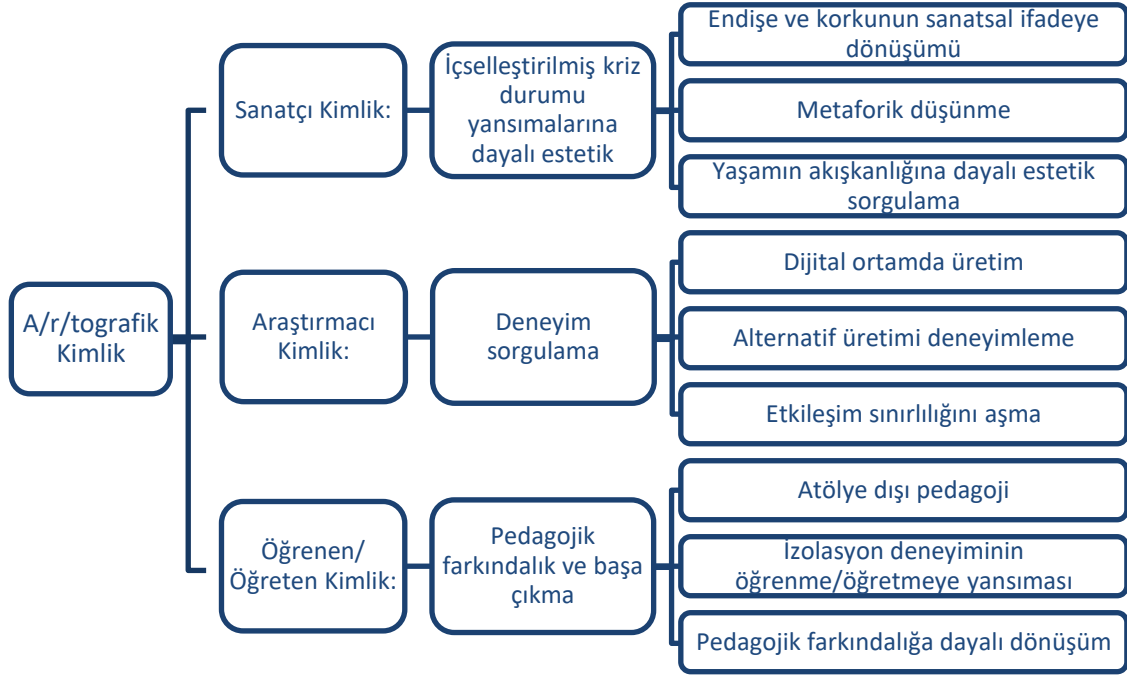
Lokum ise; çağrışımında pandemi sürecindeki hastalık kavramını böcekleri kullanarak ve yaşama ilişkin umudu ise süzülen ışık huzmesi ile sunmaya çalışmıştır.

Görsel 20. Lokum'ın tasarımı

“Korku ve sıkışmışlık hissi evinize gece yarısı giren maskeli hırsızdır. Umut davetkârdır, boş bir sehpanın üzerine not bırakır ve yaşamak için aydınlık sunar.” Evinde yaptığı ev karantinası odaklı çizimiyle

hem pandemide ev yaşamını hem de gündelik sıkıntıları mizahi bir dille yansıtmıştır. Genel olarak bu süreçte katılımcıların sanatsal yorumları ve çağrışımlarında; pandemi boyunca çizim, yazı ve küçük ölçekli işler üreterek daha kişisel ve içsel temalara odaklandıkları görülmüştür. Dijital olarak etkileşim kurmanın yollarını denemiş, kendi geçmiş performanslarını yeniden değerlendirmişlerdir.

Şekil 1. A/r/tografik kimliklerin rizomatik ilişkiselliği

Şekil 1’de a/r/tografik araştırmaya dayalı rizomatik yapı içinde üç kimliğin oluşumunu ortaya koymaktadır. A/r/tografik kimliğin temelini oluşturan üçlü kimlik özel deneyimlerin metaforik bağlamlar ile güçlendiği estetik dile uzanan bir sanatsal sorgulama sürecini karşımıza çıkarmaktadır. Araştırmacı kimlik hem sıradışı eğitim süreçlerindeki beklenmeyen öğrenme yaşantılarının öğrencilere yansımalarını sorgulamakta hem de bu süreçte uzaktan eğitimi deneyimlemeye dayalı eğitim-öğretim olasılıklarını sorgulamaktadır. Bu boyutta katılımcıların ortaya koyduğu alternatif üretim sorgulamaları sanatçı kimliği dönüştürürken araştırmacı kimliği de beslemektedir. Kısıtlılıkları aşma, öğrenme yaşantısını yeniden tanımlama, okul dışı olasılıkları sorgulama da izolasyona dayalı pedagojik farkındalık ve dönüşüme gönderme yapmaktadır. Yani bu üç kimlik temelde bitişik olarak birbirini araştırma sürecinde etkilemiştir. Bu iç içe geçmişlik Deleuze ve Guattari’nin rizomatik ilişkiselliğine göndermede bulunmaktadır. Rizom perspektifi; bilinçaltını ve onunla yeni ifadeleri ve farklı arzuları üretmektir. Rizom tam olarak bu bilinçaltının üretimidir. Bu terim yaşamı daha geniş anlamda bir bağlantı sistemi olarak anlama biçimini ifade eder. Bu düşüncenin biçimi günlük yaşamlarda gerçekleşen karmaşık unsurları bir araya getiren, çıktı üreten çapraz hareketleri düşünmemizi sağlar. Bu bağlamda kavramları, durumları ve olayları anlamaya yönelik girişimleri ortaya koyar (Deleuze ve Guattari, 1987). Bu süreçte öne çıkan sorgulamanın başlangıcının ya da sonunun kesin sınırlara sahip olmaması, deneyimin sorgulanması, sanatçı kimliğin estetik dışavurumunu besleyici yaşantıların kurgulanması olarak sıralanmaktadır. Araştırmacı açısından yoğunluklu olarak öğretmen kimlik öne çıkmıştır. Öğretmen kimliğe dayalı araştırmacıdaki dönüşüm ise pedagojiyi doğrusal bir anlayıştan çıkararak yeniden inşa etmek üzerine kurgulanmıştır. Ayrıca araştırmada hem araştırmacının hem de katılımcıların öğrenme yaşantılarının birbirine eklenmesi, aralarda sıçramalar olması, katmanlar arası geçişler olması gibi bir dolaşım söz konusudur. Bu durum kimlikteki dönüşüm araştırmacıyı ve katılımcı öğrencileri tetiklemiştir. Bu da sanatsal sorgulamanın yeniden inşa edildiği yaşayan sorgulama sürecini olanaklı kılmıştır. Katılımcıların uzaktan eğitimde ilk kez karşılaştıkları belirsizlik ve endişe ortamı, onların sanatçı-öğretmen-araştırmacı kimliklerini iç içe geçmiş olarak deneyimlemelerine alan açarken; araştırmacı için de bu kimliklerin nasıl iç

içe geçtiğini somut biçimde izleme ve kendi konumunu bu süreçle rizomatik biçimde ilişkilendirme imkânı sunmuştur. Katılımcıların öğretmen kavramına dair geliştirdikleri farkındalıklar yaşam deneyiminin, ilişkiselliğin ve üretimin önemine yönelik kavrayışlar sadece onların öğretmenlik yolculuklarına değil, araştırmacının a/r/tografik bakışına da katkı sağlamış; böylece süreç araştırmacı ve katılımcılar arasında çok yönlü, katmanlı ve ortaklaşa bir dönüşüm alanı yaratmıştır.

Sonuçlar ve Öneriler

A/r/tografi sürecine ilişkin farklı etkinlikler ile düzenlenen ders süreci uzaktan eğitim yöntemiyle yürütülmüştür. Bu süreçlerde öğrencilerden elde edilen veriler incelendiğinde dijital ortamda işlenen ders sürecinde bazı sorunlar görülmüştür. Özellikle ders sürecinde aktif katılımın kısıtlı olması sebebiyle bakış açılarını sözel ifadelerden çok ders sonrası günlüklerde yazılı olarak ortaya koydukları görülmüştür.

Uzaktan eğitim sürecinde öğretmen adayları ile yürütülen farklı etkinlikler sayesinde, bakış açısı geliştirilirken çeşitlilik sağlandığı sonucuna ulaşılmıştır. Özellikle öğretmen adaylarına süreç sonunda verilen öz değerlendirme raporlarındaki bulgular incelendiğinde, uzaktan eğitimin dezavantajlarına rağmen, öğretmen adaylarının farklı içerik ve konuların düzenli olarak paylaşılması, incelenmesi, düzenli olarak tasarım ve fikir üretme çabasında olmaları konusunda olumlu sonuçlara ulaşıldığı görülmektedir. Haftalık farklı etkinlik planları ve sunumları sonrasında öğretmen adaylarının günlüklerinden elde edilen verilere bakıldığında bakış açılarını ortaya koymaya çalıştıkları, bu süreci olasılıklar ile dolu bir süreç olarak değerlendirdikleri ve heyecan ve merak duydukları görülmüştür.

Pandemi sürecinde (özellikle COVID-19 dönemi) sanat eğitimi birçok açıdan ciddi zorluklarla karşılaşmıştır. Bu zorluklar hem öğretmenler hem de öğrenciler için pedagojik, teknik ve duygusal boyutlarda etkili olmuştur. Pandemi sürecinde sanat eğitiminde karşılaşılan başlıca zorlukları; uygulamalı eğitimin aksamaması (Karagöz ve Mamur, 2022), öğrencilerin gerekli malzeme, ekipman ve atölyelere erişememesi (Buyurgan ve Demirel, 2022), dijital ekipman ve erişim sorunları, etkileşim ve iletişim eksikliği (Öz, Aydemir ve Erdamar, 2023), motivasyon kaybı ve psikolojik etkiler, ölçme ve değerlendirme güçlükleri (Çal, ve Küçüksüleymanoğlu, 2022), eşitsizliklerin derinleşmesi (Çevik ve Toplu, 2024) şeklindedir. Bu dezavantajlı durumu sanat eğitimi perspektifinde a/r/tografik sorgulamanın avantajlarından faydalanarak üretmek ise bu dönemde pek çok sanatçının dezavantajlı durumu sanatın malzemesi olarak kullanımı örnekleriyle ilişkilendirilebilir. Örneğin; Banksy'nin COVID-19 krizinin etkisiyle dünyanın büyük bir kısmı kapandığından eserini oldukça tuhaf bir yerde; kendi banyosunda tanıtması, Ai Weiwei'in Çin'in pandemi sürecindeki tutumunu eleştiren belgeseller ve fotoğraf serileri sunması, Gizem Karakaş'ın sosyal mesafe ve kendisiyle baş başa kalma gibi kavramlara odaklanması ve kendi deneyimlerini ve hikâyelerini sorgulayan çalışmalar sunması gösterilebilir. Ayrıca dijital dönüşümden faydalanmak bağlamında; Marina Abramović'in performans sanatını çevrimiçi ortama taşıyarak geçmiş çalışmalarını izleyiciyle dijital olarak etkileşim içinde sunması, Selçuk Artut ve Refik Anadol gibi dijital işler üreten sanatçıların dijital dönüşüm vurgusuyla eser üretme çabalarına devam etmesi gibi örnekler bu süreci sanatsal üretimde olumlu bir alan olarak değerlendirmenin açık ifadesidir. Bu durum; COVID-19 pandemisinin kamusal kavramının mekânsal algısı üzerinde birtakım dönüşümlere neden olması, erişilebilirlik ve katılımcılık özelliklerini koruyarak zamanla dijital ortamda sergilerin olması sonucuyla (Şanlı ve Kurtaslan, 2022) da örtüşmektedir. Bu durumlar göz önüne alındığında dijitalleşmenin sunduğu örnekler göz önüne alınırsa sanat eğitimindeki pedagojik süreçlerde; araştırma verilerinin uzaktan eğitim sürecinde toplanmış olması yönüyle değerlendirildiğinde veri kaynaklarını kayıt altına alma ve depolanması yönüyle uygulamalı süreçlerin takibinde dijital veri depolama kaynakları önerilebilir.

Öğretmen adaylarının bakış açılarını ortaya koymaya çalışırken dersin uzaktan eğitimle yürütülmesine ilişkin sonuçlar incelendiğinde düzenli olarak günlük tutma, tasarımları arşivleme, tasarımlar için zaman kazanma, düzenli olarak haftalık konulara ilişkin araştırma ve uygulama yapabilme öğretim elemanı ile toplu etkileşimde kalabilme gibi olumlu görüşler ortaya çıkmıştır. Çalışmadaki bu sonuç Şekerci, Danacı, Elinç (2021)'in uygulamalı derslerde uzaktan eğitimin kullanılabilirliği üzerine yaptıkları araştırmada; uzaktan dezavantajlarının yanında, arşivlemedeki kolaylık, uzaktan eğitimin sunumlarını tüm öğrencilere eşit şartlarda sunabilme, ders yürütücüsü-öğrenci arasında ikili şekilde gerçekleşen proje kritikleri yerine öğrencilerin dâhil olup kritikleri dinleyip yorum yapabileceği bir halde gelişmesi şeklindeki sonuçlar ile örtüşmektedir.

Uzaktan eğitim sürecinde; araştırma bağlamında verilen konuların, teorik anlatımlar yanında, görsel, işitsel, yazılı ve basılı kaynakların paylaşılması ile öğretmen adaylarının bakış geliştirirken algı ve anlamlar üretme konusundaki becerilerini geliştirdikleri sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuç Kara (2022)'nin uzaktan eğitimin avantajlarının örgün eğitime entegrasyonu üzerine yaptığı çalışmada; tasarım eğitiminin vazgeçilmez unsurlarından biri olan görsel dağarcığın geliştirmesinde uzaktan eğitim yoluyla elde edilen ders materyalinin paylaşılan web tabanlı bir kanaldan yazılı, görsel ve işitsel dokümanlar, linkler ve eğitim ile ilgili diğer aktivite araçlarının paylaşılmasının günümüz yaygın eğitim anlayışına uygun gelişim ortam sağlaması şeklinde elde ettiği sonucu ile örtüşmektedir.

Sanatta duysal sürdürülebilirlik bağlamında a/r/tografik yöntemle yürütülen çalışma, sanatta öğretmen eğitimi için duysal sürdürülebilirliği geliştirirken, sürdürülebilirliğin bu boyutuna şimdiye kadar olduğundan daha fazla dikkat etmemiz gerektiğine işaret etmektedir. Teknoloji ve değişen dünyanın sunduğu olanaklar ile uzaktan eğitim süreçlerinde bile, duysal günlük ritüellerimizin değerine odaklanma aynı zamanda empati kurmaya çalışma gibi ilişkilere olanak sağlayan a/r/tografinin uygulama basamakları başka alanlarda yapılan çalışmalarda pedagojik süreçleri desteklemek amacıyla kullanılabilir. Katılımcıların veri görselleştirirken teknolojinin sunduğu olanaklardan yararlanması (Bilal, 2023)'ün çalışmasında sunduğu a/r/tografik süreçlerde veri yoğunluğunun a/r/tografi ile nasıl sağlanabileceği ve önemine vurgu yapması sonuçları ile, özellikle görsel verilerde fotoğraf çekme odaklı çalışmaların oluşması sonucu Balcı (2023)'ün duygu yoğunluğu ve öznel çalışmalarda a/r/tografinin fotoğraf odaklı sanat üretim süreçlerindeki etkisine vurgu yaptığı çalışma sonuçları ile örtüşmektedir.

Öğretmen eğitiminde, a/r/tografik yaklaşım bize keşifsel bir yol sunmaktadır. Öze dönme ve toplumsal konulara ilişkin sonuçlar; Demir (2023)'ün çalışmasında verilerin a/r/tografi ile uzaktan eğitimde toplanması sırasında toplumsal ve kültürel konulara yönelik bakış geliştirme üzerine yaptığı çalışma sonuçları ile örtüşmektedir. Farklı bakış açıları ve anları keşfetme ve geliştirme fırsatı sunan a/r/tografik yaklaşım çözüm odaklı veya sonuç odaklı olmaktan öte süreci kapsadığından hem öğrencilerin hem de öğretmenlerin bir alanda olmalarına izin veren bir anlam yaratma potansiyeline sahiptir. Bu sonuç Eken, Tosun ve Eken (2020)'nin özel durumlarda eğitimin sektöre uğramaması için, gereken uzaktan eğitim altyapısını, insan gücünü ve materyallerini geliştirme ve hazırlıklı olmanın önemine vurgu yaptığı, gelişen teknoloji ve yeni pedagojik yaklaşımlarla harmanlanarak eğitim olanaklarını sunduğu çalışma sonuçlarıyla örtüşmektedir. Bu yönüyle dinamik bir uygulama olarak a/r/tografik, pedagojik ve toplumsal sorunlar odaklı çalışmalar eğitim kademelerinin tümünde ve okul dışı ortamlarda ve dijital veri depolama yöntemleriyle yaptırılabilir.

Kaynakça

- Baum, S., ve McPherson, M. (2019). The human factor: The promise and limits of online education. *Daedalus*, 148(4), 235-254.
- Braun, V., ve Clarke, V. (2019). Psikolojide tematik analiz kullanımı. *Journal of Qualitative Research in Education*, 7(2).
- Buyurgan, S., ve Demirel, İ. N. (2022). Uzaktan eğitim öğretim sürecinde uygulamalı sanat derslerine yönelik akademisyen görüşleri. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 42(1), 585-620.
- Çal, M. Y., ve Küçükşüleymanoğlu, R. (2022). Güzel sanatlar lisesi müzik ve resim öğretmenlerinin uzaktan eğitim sürecinde uygulamalı derslerin etkililiği üzerine görüşleri. *Uluslararası İnsan ve Sanat Araştırmaları Dergisi*, 8(EŞ Özel Sayısı), 39-56.
- Çevik, E., ve Toplu, M. (2024). Dijital eşitsizliğin hibrit eğitimdeki yansımaları. *Türk Kütüphaneciliği*, 37(4), 267-292.
- Deleuze, G., & Guattari, F. (1987). A thousand plateaus: Capitalism and schizophrenia. University of Minnesota Press.
- Demir, G. (2023). *Görsel Sanatlar Öğretmeni Adaylarının Kadın İmgesine Yönelik A/R/Tografik Bakışı* Yayınlanmamış Doktora Tezi. Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Güler, A. (2021). Bilimde ve sanatta diriliş yöntemi: A/r/tografi. S.D.B. Erişti ve R.L. Irvin (Eds.), *A/r/tografi uygulama tabanlı araştırma yöntemi içinde* (s. 139-171). Ankara: Pegem Akademi.
- Eken, Ö., Tosun, N., ve Eken, D. T. (2020). Covid-19 salgını ile acil ve zorunlu uzaktan eğitime geçiş: genel bir değerlendirme. *Milli Eğitim Dergisi*, 49(1), 113-128.
- Erim, G. (2021). Görsel sanatlar eğitiminin uzaktan uygulamalı dersleri. *Medeniyet Sanat Dergisi*, 7(2), 178-189.
- Bilal, F. (2023). *Görsel Sanatlar Eğitiminde Veri Görselleştirme Üzerine A/R/Tografik Bir Araştırma*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Gillard, T. (2014). *Trust Through Art And Its Practice: An A/R/Tography Study*. Master Thesis. The University of British Columbia.
- Irwin, R. L., Bickel, B., Triggs, V., Springgay, S., Beer, R., Grauer, K., Xiong, G., ve Sameshima, P. (2011). The city of richgate: A/r/tographic cartography as public pedagogy, *The International Journal of Art and Design*, 28 (1), 61- 70.
- Irwin, R. L. ve De Cosson, A. (Eds) (2004). *A/r/tography: Rendering Self Through Arts Based Living Inquiry*, Vancouver: Pacific Educational Press.
- Irwin, R.L. (2015). Becoming a/r/tography. *Studies in Art Education A Journal of Issues and Research*. *Journal of Issues and Research*, 54(3), 198-215.
- Irwin, R. L. ve Springgay, S. (2008). Ar/tography as Practice-based Research. In S. Springgay, R.L. Irwin, C. Leggo ve P. Gouzouasis (Eds.), *Being with A/r/tography* (s. 19-23).
- Irwin, R. L. (2013). Becoming a/r/tography. *Studies in Art Education*, 54(3), 198–215.
- Kara, C. (2022). Uzaktan eğitim avantajlarının pandemi sonrası uygulamalı grafik tasarım derslerine entegrasyonu. *The Journal of Open Learning and Distance Education (JOLDE)*, 1(1), 18-34.
- Karagöz, C. T., ve Mamur, N. (2022). COVID-19 salgını sürecinde görsel sanatlar öğretimi: görsel sanatlar öğretmenlerinin deneyimleri üzerine bir durum çalışması. *Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9(1), 78-97.

- Öz, E., Aydemir, S., ve Erdamar, G. (2023). Acil uzaktan eğitim sürecinde öğretim programların uygulanması: sorunlar ve öneriler. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (65), 228-259.
- Pourchier, N. M. (2010). Art as inquiry: A book review of Being with A/r/tography. *The Qualitative Report*, 15(3), 740-745. <http://www.nova.edu/ssss/QR/QR15-3/springgay.pdf> Erişim Tarihi: 12.08.2025.
- Salcı, B. (2023). *Fotoğraf Odaklı Sanat Üretim Süreçlerinde A/R/Tografik Sorgulamalar*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Springgay, S. ve Irwin, R. L. (2004). Women making art: Aesthetic inquiry as a political performance. A. L. Cole, L. Neilsen, J. G. Knowles ve T. C. Luciani (Eds.), *Provoked by art: Theorizing arts-informed research in* (71-83).
- Springgay, S., Irwin, R. L., Leggo, C., & Gouzouasis, P. (Eds.). (2008). *Being with a/r/tography*. Sense Publishers.
- Şekerci, Y., Danacı, H. M., ve Elinç, Z. K. (2021). Uzaktan eğitimin uygulamalı derslerde sürdürülebilirliği: mimarlık bölümleri örneği. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 12(1), 54-68.
- Şen, Ş. N., ve Aykaç, V. (2023). Uzaktan eğitim sürecinde özgün baskı resim dersine ilişkin öğrenci görüşlerinin incelenmesi. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 24(3), 1766-1792.
- Şanlı, G., ve Kurtaslan, B. Ö. (2022). Covid-19 pandemisinde üretilen kamusal sanat eserlerinin kamusalının irdelenmesi. *International Conference on Sustainable Cities and Urban Landscapes* 26-27.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayınları.
- YÖK (2020c). YÖK'ten Üniversitelerdeki Sınavların Yüz Yüze Gerçekleştirilmeyeceğine İlişkin Karar. <https://www.yok.gov.tr/Sayfalar/Haberler/2020/yok-ten-sinavlara-iliskin-karar.aspx> 12 Mayıs 2020 tarihinde alıntılanmıştır.